

Τεχνολογικό
Πανεπιστήμιο
Κύπρου

Σχολή Καλών και
Εφαρμοσμένων Τεχνών

Πτυχιακή εργασία

**Η ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΟΠΩΣ ΑΠΕΙΚΟΝΙΖΕΤΑΙ ΣΤΑ ΚΥΠΡΙΑΚΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ | ΣΕΙΡΕΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΩΝ ΒΑΣΙΣΜΕΝΕΣ ΣΤΑ
ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΚΕΝΤΗΜΑΤΑ | ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ**

Μαρία Πάντη

Λεμεσός, Απρίλιος, 2021

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΥΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

Πτυχιακή εργασία

**Η ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΟΠΩΣ ΑΠΕΙΚΟΝΙΖΕΤΑΙ ΣΤΑ ΚΥΠΡΙΑΚΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ | ΣΕΙΡΕΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΩΝ ΒΑΣΙΣΜΕΝΕΣ ΣΤΑ
ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΚΕΝΤΗΜΑΤΑ | ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ**

Μαρία Πάντη

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια

Ασπασία Παπαδήμα

Λεμεσός, Απρίλιος, 2021

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Όνομα επίθετο φοιτητή, έτος ολοκλήρωσης πτυχιακής

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Πολυμέσων και Γραφικών Τεχνών του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την επιβλέπουσα καθηγήτρια Ασπασία Παπαδήμα, καθηγήτρια του Τμήματος Πολυμέσων και Γραφικών Τεχνών στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, για την επιστημονική καθοδήγηση που μου έδωσε κατά τη διάρκεια της μελέτης μου. Ακόμα, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλο το ακαδημαϊκό προσωπικό του Πανεπιστημίου για της γνώσεις που μου μετέδωσαν κατά την διάρκεια της φοίτησης μου. Ευχαριστώ επίσης τους συμφοιτητές μου και τους συμμετέχοντες του ερωτηματολογίου μου για την χρήσιμη τους βοήθεια. Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένεια μου που πάντα με υποστηρίζουν και ιδιαίτερα στην Μητέρα μου , η οποία υπήρξε ως έμπνευση για την μελέτη αυτή.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Επιστημονική Μελέτη αυτή, έρευνα την κουλτούρα της Κύπρου με σκοπό την δημιουργία γραμματοσήμων που θα αναδεικνύουν την Κύπρο μέσα από τα παραδοσιακά κεντήματα της, τα οποία είναι ένα αναπόσπαστο κομμάτι της κουλτούρας του νησιού. Η Κύπρος είναι ένα νησί με πλούσια ιστορία και η κουλτούρα που διακρίνεται χιλιάδες χρονιά πριν. Ένα σημαντικό κομμάτι της κουλτούρας του νησιού είναι η κεντητική και η υφαντουργία. Στη κυπριακή κοινωνία, σημαντικό ρολό έπαιξε η κεντητική καθώς ήταν ένα έθιμο που μεταφερόταν από γενιά σε γενιά. Η κεντητική ήταν κυρίως γυναικεία ασχολία, καθώς οι κοπέλες έραβαν κεντήματα για την προίκα τους. Μέσα από αυτή την παράδοση έχουμε θαυμάσιες συλλογές από χειροποίητα κεντήματα με περίτεχνα σχέδια, όμορφες κλωστές και υφάσματα. Η κεντητική είναι ένα αξιόλογο κομμάτι της Κύπρου καθώς τα κεντήματα της διακρίνονται και στο εξωτερικό.

Αφού πραγματοποιηθεί η μελέτη πάνω στην κυπριακή κεντητική και υφαντουργία, αλλά και σε έννοιες όπως κυπριακή κουλτούρα, κέντημα κτλ. καθώς και η Βιβλιογραφική Ανασκόπηση πάνω στην κεντητική και σε κυπριακά γραμματόσημα, η μελέτη θα επικεντρωθεί στο σχεδιασμό πρωτοτύπων γραμματοσήμων, σφραγίδων και τευχίδιου που θα αναδεικνύουν την κουλτούρα του νησιού. Θα ακολουθήσει η αξιολόγηση και βελτίωση των πιο πάνω μέσω ερωτηματολογίου κατά την πρώτη φάση σχεδιασμού άτομα του χώρου και μη.

Η μελέτη θα ολοκληρωθεί με την εισήγηση της ολοκληρωμένης σχεδιαστικής πρότασης δηλαδή μια ολοκληρωμένη σειρά από γραμματόσημα βασισμένα στα κυπριακά κεντήματα, τευχίδιου στο οποίο θα εμπεριέχονται μέσα τα γραμματόσημα, και η σφραγίδα της σειράς. Παράλληλα, θα παρουσιαστούν πάνω σε φάκελο για την πρώτη μέρα κυκλοφορίας για ένα πιο ολοκληρωμένο αποτέλεσμα και την καλύτερη ανάδειξη των γραμματοσήμων.

Λέξεις κλειδιά: Κέντημα, Υφαντική, Κύπρος, Κουλτούρα, Γραμματόσημο, Σχεδιασμός

ABSTRACT

This Scientific Study, research the culture of Cyprus in order to create stamps that will highlight Cyprus through its traditional embroidery, which is an integral part of the culture of the island. Cyprus is an island with a rich history and culture that can be seen thousands of years ago. An important part of the island's culture is embroidery and weaving. In Cypriot society, embroidery played an important role as it was a custom that was passed down from generation to generation. Embroidery was mainly a female occupation, as the girls sewed embroidery for their dowry. Through this tradition we have wonderful collections of handmade embroidery with intricate designs, beautiful threads and fabrics. Embroidery is a remarkable part of Cyprus as its embroidery is also distinguished abroad.

After the study on Cypriot embroidery and textiles, but also on concepts such as Cypriot culture, embroidery, etc. as well as the Bibliographic Review on embroidery and Cypriot stamps, the study will focus on the design of original stamps, stamps and stamps. the culture of the island. This will be followed by the evaluation and improvement of the above through a questionnaire during the first phase of design individuals and non-space.

The study will be completed with the presentation of the integrated design proposal, ie a complete series of stamps based on Cypriot embroidery, a booklet containing the stamps, and the stamp of the series. At the same time, they will be presented on an envelope for the first day of release for a more complete result and the better promotion of the stamps.

Keywords: Embroidery, Textile, Cyprus, Culture, Stamp, Graphic Design

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	v
ABSTRACT.....	vi
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	vii
ΑΠΟΔΟΣΗ ΟΡΩΝ	ix
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	xi
1 Εισαγωγή	1
1.1. Ορισμοί και έννοιες.....	3
1.1.1 Κουλτούρα.....	3
1.1.2 Κυπριακή κουλτούρα.....	3
1.1.3 Κυπριακή Υφαντική.....	4
1.1.4 Κυπριακό Κέντημα.....	5
1.1.5 Γραμματόσημο.....	5
1.2 Ζήτημα ζωτικής σημασίας η διατήρηση της λαϊκής τέχνης.....	6
2.1 Βιβλιογραφική Ανασκόπηση.....	8
2.2 Τοπική κουλτούρα και τα γραμματόσημα.....	20
2.2.1 Ταχυδρομική ιστορία και κυπριακά γραμματόσημα.....	20
3 Επίσκεψη σε Μουσεία.....	28
3.1 Επίσκεψη στο Ταχυδρομικό Μουσείο.....	28
3.2 Επίσκεψη στο Μουσείο Πιερίδη.....	31
4 Μεθοδολογία Έρευνας και Σχεδιασμού.....	36

4.1 Παρουσίαση γραμματοσήμων πρώτου κύκλου σχεδιασμού.....	37
4.2 Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.....	43
4.2.1 Ανάλυση αποτελεσμάτων πρώτου κύκλου αξιολόγησης.....	43
4.2.2 Σχόλια αποτελεσμάτων πρώτου κύκλου αξιολόγησης	47
4.2.3 Συμπεράσματα αποτελεσμάτων πρώτου κύκλου αξιολόγησης	47
4.2.4 Βελτίωση σχεδιαστικών εισηγήσεων	47
4.3 Παρουσίαση γραμματοσήμων δευτέρου κύκλου σχεδιασμού.....	48
4.3.1 Χρώματα Γραμματοσήμων.....	50
4.3.2 Σφραγίδα.....	56
4.3.3 Τευχίδια σειράς «Τα κυπριακά κεντήματα».....	59
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	64
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	65

ΑΠΟΔΟΣΗ ΟΡΩΝ

«Ανεβατή»	Είναι η βελονιά που χρησιμοποιείται σε όλα τα ανεβατά σχέδια του Λευκαρίτικου κεντήματος (πέταλα, φύλλα, μαργαρίτες κ.ά.). Οι ανεβατές βελονιές καλύπτουν εντελώς το ύφασμα, τόσο στην καλή όσο και την ανάποδη μεριά του κεντήματος.
«Ασπροπλούμα»	Είδος ξεφτιστού κεντήματος πάνω σε άσπρο ύφασμα (ασπροκεντήματα).
«Ασσιώτικα»	Κεντήματα που κατασκευάζονται στην περιοχή της Άσσιας
«Βελονάκι»	Είδος κεντήματος που αποτελείται από μικρά γεωμετρικά σχήματα ή άνθη σε κύκλο, ρόμβο ή τετράγωνο.
«Βενίς»	Είναι είδος δαντέλας που παρατηρήθηκε ότι χρησιμοποιείτο παλαιότερα στα λευκαρίτικα κεντήματα,
«Γάζοι»	Τελείωμα Λευκαρίτικου κεντήματος
«Ζωνάρια»	Ζώνες
«Κοτσινοκεντήματα» ή «Κοτσινοπλούμα»	Είδος παραλλαγή της σταυροβελονιάς με μεταξωτή κλωστή.
«Κροσιέ»	Είδος πλέξης με τη χρήση σμιλιού και κλωστών (βελόνα πλεξίματος με αγκιστρωτή άκρη)
«Λευκαρίτικο κέντημα'»	Είδος χαρακτηριστικό είδος κεντήματος του νησιού που γίνεται στο χωριό Λεύκαρα αλλά και στα γειτονικά χωριά όπως η Σκαρίνου.

«Πιπίλλα με βελονόκομπο» ή «Πιπίλλα».	Είναι η λεπτή δαντέλα με κόμπους του βελονιού
«Πιτωτά»	Διακόσμηση από λουλούδια με γεμάτα τρίγωνα φύλλα.
«Πλουριά»	Διακοσμήσεις κεντημάτων.
«Σαγιά»	Μακρύ φόρεμα με μανίκια, ανοικτό μπροστά σε όλο το μήκος
«Σταυροβελονιές»	Είδος κεντήματος
«Ταϊστά»	Υφαντά με σουρωτές ρίγες κατά μήκος.
«Τσεβρέδες»	Είναι χρωματιστά κεντήματα λεγόμενα κεφαλομάντιλα, τα οποία τύλιγαν γύρω από το φέσι (κάλυμμα κεφαλής από τσόχα κόκκινου χρώματος).
«Φερβολιτέ»	Είδος δαντέλας που γίνεται με τη χρήση μικρής σαΐτας, γνωστής ως μακουκούδι.
«Φιδκιώτικα»	Είδος κεντήματος που κατασκευάζεται κυρίως στην Πάφο και στην Καρπασία.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Ασπροπλούμια, (Πιερίδη, 1991).....	12
Διάγραμμα 2: Λευκαρίτικο κέντημα (Παπαδημητρίου, 1999).....	15
Διάγραμμα 3: Λευκαρίτικο κέντημα	15
Διάγραμμα 4: Κυπριακές Δαντέλλες (Παπαδημητρίου, 1999).....	16
Διάγραμμα 5: Τσεβρές με κέντημα λουλούδια σε μεταξωτό ύφασμα (Πιερίδη, 1991).....	18
Διάγραμμα 6: «Φιδικιώτικο» κέντημα (Παπαδημητρίου, 1999).....	19
Διάγραμμα 7: «Φιδικιώτικο» κέντημα (Παπαδημητρίου, 1999).....	19
Διάγραμμα 8: Σφραγίδες LARNACA και LARNACCA DI CIPRO (Γραμματόσημα Ελλάδος 1861 – 1999, Κύπρος 1880 – 1999 και ταχυδρομική ιστορία, 2000).....	21
Διάγραμμα 9: Κυπριακά γραμματόσημα διαφόρων χρονολογιών.....	22
Διάγραμμα 10: Κυπριακά γραμματόσημα διαφόρων χρονολογιών.....	22
Διάγραμμα 11: Κυπριακά γραμματόσημα διαφόρων χρονολογιών.....	22
Διάγραμμα 12: Κυπριακά γραμματόσημα διαφόρων χρονολογιών.....	23
Διάγραμμα 13: Κυπριακά γραμματόσημα διαφόρων χρονολογιών.....	23
Διάγραμμα 14: Γραμματόσημα της «Κυπριακής Δημοκρατίας» με απεικόνιση της Βασίλισσας Βικτωρίας (Pylarinos, 1987).....	24
Διάγραμμα 15: Γραμματόσημο με τον Χάρτη της Κύπρου (Φραγκούλης, 2003).....	25
Διάγραμμα 16: Πρώτη σειρά γραμματοσήμων της Κυπριακής Δημοκρατίας (Μιχρανιάν, Ράλλης, Λοϊζου, 2005.).....	25
Διάγραμμα 17: Γραμματόσημο Μητέρα και Παιδί (1974) (Μιχρανιάν, Ράλλης, Λοϊζου, 2005).....	26
Διάγραμμα 18: Γραμματόσημο Κύπρος 1974 (Μιχρανιάν, Ράλλης, Λοϊζου, 2005).....	26

Διάγραμμα 19: Γραμματόσημο 1971 με απεικόνιση από κυπριακό κέντημα (Pylarinos, 1987).....	27
Διάγραμμα 20: Γραμματόσημο 2011 με απεικόνιση από Λευκαρίτικο κέντημα (Κυπριακά Ταχυδρομεία, 2021).....	27
Διάγραμμα 21: Γραμματόσημο 2011 με απεικόνιση από Λευκαρίτικο κέντημα (Κυπριακά Ταχυδρομεία, 2021).	27
Διάγραμμα 22: Ταχυδρομικό Μουσείο Κύπρου.....	28
Διάγραμμα 23: Εσωτερικό Ταχυδρομικό Μουσείο Κύπρου.....	28
Διάγραμμα 24: Γραμματόσημο με την Βασίλισσα Βικτώρια.....	29
Διάγραμμα 25: Σειρά Γραμματόσημων με την Βασίλισσα Βικτώρια (Μιχρανιάν, Ράλλης, Λοΐζου, 2005).....	29
Διάγραμμα 26: Γραμματόσημα και φάκελοι πρώτης μέρας.....	30
Διάγραμμα 27: Γραμματόσημα και φάκελοι πρώτης μέρας.....	30
Διάγραμμα 28: Σφραγίδες.....	30
Διάγραμμα 29: Σφραγισμένοι κυπριακοί φάκελοι.....	30
Διάγραμμα 30: α. Κέντημα σε βελονιές, σε μεταξωτό ύφασμα, β. Μεταξωτό ύφασμα σε βελονιές τσεβρέ, γ. Ύφασμα μεταξωτό «ταιστό», δ. Μακριά λωρίδα δαντέλας «σμιλιού».....	31
Διάγραμμα 31: α. Κέντημα σε βελονιές, σε μεταξωτό ύφασμα, β. Μεταξωτό ύφασμα σε βελονιές τσεβρέ, γ. Ύφασμα μεταξωτό «ταιστό», δ. Μακριά λωρίδα δαντέλας «σμιλιού».....	32
Διάγραμμα 32: α. Κέντημα σε βελονιές, σε μεταξωτό ύφασμα, β. Μεταξωτό ύφασμα σε βελονιές τσεβρέ, γ. Ύφασμα μεταξωτό «ταιστό», δ. Μακριά λωρίδα δαντέλας «σμιλιού».....	33
Διάγραμμα 33: α. Στενόμακρο κομμάτι υφάσματος κεντημένο σε βελονιές, τσεβρέ, β. Δυο λωρίδες μεταξωτού με κέντημα σε βελονιές τσεβρέ, γ. Ζώνες κεντημένες με μεταξωτές και μεταλλικές κλωστές, δ. Ζώνη από δυο ενωμένα στο κέντρο κομμάτια υφαντού, ε. Ζωνάρι με κέντημα αμφιπρόσωπο στις δυο στενές πλευρές.....	33
Διάγραμμα 34: Μεταξωτά κεντήματα με μεταλλικές κλωστές ή «τσεβρέδες».....	34

Διάγραμμα 35: Μοτίβο Ζωναριού με κέντημα αμφιπρόσωπο στις δυο στενές πλευρές.....	34
Διάγραμμα 36: Κεντητό Σκέπασμα Κρεβατιού.....	35
Διάγραμμα 37: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.....	37
Διάγραμμα 38: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.....	38
Διάγραμμα 39: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.....	38
Διάγραμμα 40: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.....	39
Διάγραμμα 41: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.....	39
Διάγραμμα 42: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.....	40
Διάγραμμα 43: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.....	40
Διάγραμμα 44: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.....	41
Διάγραμμα 45: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.....	41
Διάγραμμα 46: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.....	42
Διάγραμμα 47: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.....	42
Διάγραμμα 48: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.....	43
Διάγραμμα 49: Σημαντικότητας της ανάδειξης της κυπριακή κουλτούρας μέσω του σχεδιασμού.....	44
Διάγραμμα 50: Βαθμολόγηση παλαιάς εκδόσεις γραμματοσήμων.....	45
Διάγραμμα 51: Βαθμολόγηση νέων γραμματοσήμων.....	46
Διάγραμμα 52: Σημαντικότητα χρήσης στοιχείων κυπριακής κουλτούρας κατά των σχεδιασμό γραμματοσήμων.....	46
Διάγραμμα 53: Μαργαρίτα Σκαλωτή, Κέντημα, Γραμματόσημο.....	48
Διάγραμμα 54: Μαργαρίτα Σκαλωτή. (Χατζηγιασεμή, 1990).....	49
Διάγραμμα 55: Λευκαρίτικο Κέντημα, Γραμματόσημο.....	49
Διάγραμμα 56: Λευκαρίτικο Κέντημα.....	49
Διάγραμμα 57: Ποταμός Κέντημα, Γραμματόσημο.....	50
Διάγραμμα 58: Ποταμός, Κέντημα.....	50

Διάγραμμα 59: Σκαρινιώτικο κέντημα, Γραμματόσημο.....	51
Διάγραμμα 60: Σκαρινιώτικο κέντημα, Ηλιός.....	51
Διάγραμμα 61: Σεμέν Λευκαρίτικο, κέντημα.(Χατζηγιασεμή, 1990).....	52
Διάγραμμα 62: Σεμέν Λευκαρίτικο κέντημα (Χατζηγιασεμή, 1990).....	52
Διάγραμμα 63: Φιδκιώτικο κέντημα, Γραμματόσημο.....	53
Διάγραμμα 64: «Φιδκιώτικο» κέντημα.....	53
Διάγραμμα 65: Μαργαρίτα Φοινικωτή κέντημα, Γραμματόσημο.....	54
Διάγραμμα 66: Μαργαρίτα Φοινικωτή – Σουρραφωτή (Χατζηγιασεμή, 1990).....	55
Διάγραμμα 67: Ασπροπλούμια κέντημα, Γραμματόσημο.....	55
Διάγραμμα 68: Ασπροπλούμια κέντημα (Πιερίδη, 1991).....	55
Διάγραμμα 69: Χρωματική παλέτα γραμματοσήμων.....	56
Διάγραμμα 70: Γραμματόσημα και σφραγίδα «Τα κυπριακά κεντήματα».....	57
Διάγραμμα 71: Φάκελος Πρώτης μέρας κυκλοφορίας.....	58
Διάγραμμα 72: Φάκελος Πρώτης μέρας κυκλοφορίας.....	58
Διάγραμμα 73: Τευχίδιο.....	59
Διάγραμμα 74: Τευχίδιο.....	60
Διάγραμμα 75: Τευχίδιο.....	60
Διάγραμμα 76: Τευχίδιο.....	61
Διάγραμμα 77: Τευχίδιο.....	61
Διάγραμμα 78: Τευχίδιο.....	62
Διάγραμμα 79: Τευχίδιο.....	62
Διάγραμμα 80: Τευχίδιο.....	63

1 Εισαγωγή

Η Κύπρος είναι ένα νησί με πλούσια κουλτούρα, ιστορία, λαϊκή τέχνη και έχει διεθνή φήμη για τον χειροτεχνικό της πολιτισμό. Είναι ένα νησί που πάρα την πολυτάραχη ιστορία του από κατακτητές, κράτησε αναλλοίωτη την ταυτότητα του κατά το πέρασμα των χρόνων.

Σημαντικό για την Κύπρο είναι να μείνει αναλλοίωτη η κουλτούρα και η λαϊκή τέχνη διότι είναι ένα από τα βασικότερα κομμάτια της ταυτότητας του νησιού. Ένα κομμάτι της κουλτούρας και παράδοσης της Κύπρου είναι η υφαντική και η κεντητική. Αυτά τα δύο μέρη της παράδοσης του νησιού είναι μια κληρονομιά η οποία μεταφέρεται από γενιά σε γενιά.

Τα κεντήματα της Κύπρου, τα οποία κατασκευάζονταν από βαμβάκι και μετάξι, είναι γνωστά σε ολόκληρο τον κόσμο. Τα κεντήματα χωρίζονται σε δυο μεγάλες κατηγορίες, τα πολύχρωμα και τα λευκά. Τα είδη των κεντημάτων που υπάρχουν στη Κύπρο είναι: α. τα “ασπροπλούμια” που είναι είδος ξεφτιστού κεντήματος πάνω σε άσπρο ύφασμα, β. τα “κοτσιηνοκενήματα” ή “κοτσιηνοπλούμια” που είναι μια παραλλαγή της σταυροβελονιάς με μεταξωτή κλωστή, γ. το “λευκαρίτικο κέντημα”, χαρακτηριστικό είδος του νησιού, δ. το “βελονάκι”, που αποτελείται από μικρά γεωμετρικά σχήματα ή άνθη σε κύκλο, ρόμβο ή τετράγωνο, ε. η “Πιπίλλα με βελονόκομπο” που είναι η δαντέλα με κόμπους, η λεγόμενη «πιπίλλα», στ. το “φερβολιτέ” είναι ένα είδος δαντέλας που γίνεται με τη χρήση μικρής σαΐτας, ζ. το «βενίς» είναι επίσης ένα είδος δαντέλας που παρατηρήθηκε ότι χρησιμοποιείτο παλαιότερα στα λευκαρίτικα κεντήματα, η. οι “τσεβρέδες”, είναι περίτεχνα χρωματιστά κεντήματα λεγόμενα κεφαλομάντιλα, τα οποία τύλιγαν γύρω από το φέσι και θ. τα “χρωματιστά ανεβατά” τα οποία κοσμούσαν τις κυπριακές παραδοσιακές στολές.

Η επιστημονική μελέτη αυτή επικεντρώνεται στην προώθηση την κυπριακής κουλτούρας και λαϊκής τέχνης, μέσα από τα χειροποίητα κεντήματα που παρασκευάζονται στην Κύπρο. Στο επίκεντρο θα βρίσκονται περιοχές με πλούσια ιστορία στην κεντητική όπως είναι η Λάρνακα και η Πάφος. Κάποιες από τις περιοχές που φαίνεται να άνθησε η κεντητική ήταν τα Λεύκαρα, το Όμοδος και η Αθηνένου. Πολύ σημαντική για την Κύπρο είναι η εξέλιξη και η προώθησή των χειροποίητων

κεντημάτων στο εξωτερικό, καθώς μέσω του εμπορίου η Κύπρος γίνεται ευρέως γνωστή για την πολιτιστική της κληρονομιά.

Πολύ διαδεδομένα κεντήματα είναι τα λευκαρίτικα κεντήματα που χαρακτηρίζονται για την ποικιλία των σχεδίων τους. Πρόσφατα έχουν ενταχθεί στον κατάλογο της Παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO. Θαυμαστής των λευκαρίτικων κεντημάτων ήταν ο Λεονάρντο Ντα Βίντσι ο οποίος επισκέφτηκε τα Λεύκαρα και πήρε μαζί του ένα λευκαρίτικο κέντημά και το δώρισε στον καθεδρικό ναό του Μιλάνου, το οποίο στολίζει μέχρι και σήμερα την Αγία Τράπεζα του ναού (Κυπριακά Ταχυδρομεία, 2021, Λευκαρίτικο Κέντημα, 2012).

Ο ερευνητικός στόχος λοιπόν της πτυχιακής αυτής είναι η υλοποίηση σχεδιαστικής εισήγησης για δημιουργία σειρών από γραμματόσημα και των σχετικών εφαρμογών τους με σκοπό την ανάδειξη της κουλτούρας και της λαϊκής τέχνης της Κύπρου. Ο στόχος είναι η ανάδειξη της λαϊκής μας κουλτούρας μέσα από ένα διαφορετικό και πιο σύγχρονο σχεδιασμό. Μέσω της ερευνάς και του σχεδιασμού, στόχος είναι η αναδείξει μιας διαφορετικής οπτικής προσέγγισης στη σχεδίαση του γραμματοσήμου. Η παρούσα μελέτη είναι η προσπάθεια ερμηνείας και σχεδιασμού μια σειράς από γραμματόσημα τα οποία είναι παρμένα μέσα από ένα μέρος της κουλτούρας της Κύπρου, που είναι τα κυπριακά παραδοσιακά κεντήματα. Ο σχεδιασμός των νέων γραμματοσήμων είναι μια πειραματική προσπάθεια που θα δώσει ένα νέο ύφος στα κυπριακά παραδοσιακά μοτίβα των κεντημάτων. Πρωτεύοντας σκοπός λοιπόν είναι η ανάδειξη της λαϊκής κουλτούρας τις Κύπρου μέσω των παραδοσιακών κυπριακών μοτίβων που απεικονίζονται σε διάφορα κεντήματα από ολόκληρη την Κύπρο. Ακόμα, ο σχεδιασμός αυτό σκοπό έχει να παρουσίαση σε φιλοτελιστές και μη την παραδοσιακή κουλτούρα των κυπριακών κεντημάτων. Για τον λόγο αυτό τίθεται το εξής ερώτημα «Πως ο σχεδιασμός νέων γραμματοσήμων και σφραγίδας θα μπορούν να γίνουν εργαλεία για την ανάδειξης της κυπριακής κουλτούρας και παράδοσης;»

Στο πρώτο κεφαλαίο της μελέτης αυτής θα αναπτυχθούν ορισμοί και έννοιες οι οποίες αναφέρονται στη μελέτη αυτή, για την καλύτερή κατανόηση του περιεχομένου. Στο δεύτερο κεφαλαίο πραγματοποιείται η Βιβλιογραφική Ανασκόπηση καθώς γίνεται αναφορά στην κυπριακή παράδοση, την υφαντική και την κεντητική αλλά και αναφορά στα ήδη υπάρχον κυπριακά γραμματόσημα. Στη

συνέχεια, στο τρίτο κεφαλαίο θα αναλυθούν οι επισκέπτης σε δυο μουσεία. Στο τέταρτο κεφαλαίο η Μεθοδολογία σχεδιασμού και η πρώτη φάση σχεδιασμού όπου αξιολογείται μέσω ερωτηματολογίου. Τέλος, θα παρουσιαστή η τελική σχεδιαστική εισήγηση.

1.1 Ορισμοί και έννοιες

1.1.1 Κουλτούρα

Συμφώνα με τον Webster (Λοβεντάλ, Χορκχαϊμερ, 1984), η κουλτούρα πρέπει να νοηθεί ως ένα σύμπλεγμα από επιτεύγματα, παράδοσης, ειδικές πεποιθήσεις, δοξασιών κλπ., που όλα αυτά σχηματίζουν μια κοινωνία.

Η κουλτούρα αποτελεί ένα σύμπλεγμα ηθικών, αισθηματικών και πνευματικών αξιών που η κοινωνία επιβάλλει ως σκοπούς οργάνωσης. Πιο συγκεκριμένα «αξίες της κουλτούρας» μπορούν να θεωρηθούν οι μείωση των ανισοτήτων και την αύξηση της δημόσια και ατομικής ελευθερίας με σκοπό την κοινωνική ανάπτυξη.

Η κουλτούρα θεωρείται κάτι περισσότερο από μια απλή ιδεολογία. Η κουλτούρα είναι μια διαδικασία εξανθρωπισμού δηλαδή ο άνθρωπος βελτιώνεται και γίνεται καλύτερος στον ηθικό τομέα. Επίσης, αποτελεί μια συλλογική προσπάθεια για να διατηρηθεί η ανθρώπινη ζωή και να σταματήσει η αγωνιά για ύπαρξη. Έτσι, αναπτύσσονται οι πνευματικές ικανότητες των ανθρώπων με αποτέλεσμα τη μείωση της βίας, της επιθετικότητας και αθλιότητας.

1.1.2 Κυπριακή κουλτούρα

Η Κύπρος είναι μια χώρα με μακρά ιστορία που χάνεται μέσα στα βάθη των αιώνων. Η ιστορία της, έχει να επιδείξει μια πληθώρα από εξαιρετικούς καλλιτέχνες αλλά και επιδείξει σπουδαίες προσωπικότητες που άφησαν το στίγμα τους παγκόσμια. Πάρα το μικρό μέγεθος του νησιού, η Κύπρος είναι μια χώρα με πλούσια κουλτούρα και λαϊκή τέχνη. Στην Κύπρο άνθισαν τα γράμματα, η φιλοσοφία, η λογοτεχνία, η ποίηση, η μουσική, ο κινηματογράφος, η φωτογραφία κτλ., που μέσα από αυτά εκφράζεται η κουλτούρα της Κύπρου.

Παράλληλα, η επιρροή που άσκησαν στην Κύπρο οι Έλληνες είναι φανερή, μέσα από την ελληνική γλώσσα, τη νοοτροπία και την τέχνη που είναι κυρίαρχα στοιχεία της κυπριακής κουλτούρας μέσα στο πέρασμα του χρόνου. Ωστόσο η κουλτούρα της

Κύπρου δεν επηρεάστηκε μόνο από τους Έλληνες αλλά και από του Τούρκους αφού ένα μεγάλο μέρος του νησιού κατοικείται από τουρκικό πληθυσμό. Ακόμα, το νησί φαίνεται να παρουσιάζει διάφορες επιρροές και από την Ανατολή γενικότερα. Επιπρόσθετα, η Κύπρος δέχτηκε επιρροές από τους Άγγλους και τη Δύση καθώς βρισκόταν υπό την αγγλική επιρροή για δεκάδες χρονιά. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι περισσότεροι Κύπριοι να μιλούν πολύ καλά Αγγλικά και να είναι κοινωνοί της αγγλικής κουλτούρας. Κάθε πτυχή της Κύπρου και κάθε επιρροή την οποία έχει δεχθεί, αποτελεί ένα μοναδικό κράμα παράδοσης και τέχνης που αποτελεί την κυπριακή μοναδικότητα. (Τέχνη και Πολιτισμός στην Κύπρο, 2017).

1.1.3 Κυπριακή Υφαντική

Η υφαντική είναι η τέχνη που άνθισε στην Κύπρο από την αρχαιότητα καθώς αναφορές Κυπρίων υφαντουργών βρίσκουμε σε ιστορικές πηγές από τον 6ο π.Χ. αιώνα. Ωστόσο κάποιες άλλες μαρτυρίες, αναφέρουν ότι η ακμή της υφαντικής βρίσκεται στον Μεσαίωνα και κατά την περίοδο των Λουζινιανών (1192 – 1489).

Κάποιες από τις συνθήκες που βοήθησαν στην ακμή της υφαντικής στην Κύπρο, ήταν οι Σταυροφορίες. Οι Σταυροφορίες, έφεραν εξωτικά προϊόντα, όπως πολύτιμα υφάσματα στη Δύση. Παράλληλα η Κύπρος ήταν πιο προσιτή χώρα, σε σύγκριση με άλλα μεγάλα κέντρα προμήθειας υφαντικής της εποχής. Η Κύπρος ήταν γνωστή για τα μεταξωτά της υφάσματα και πολύτιμα μάλλινα όπως ο σαμίτης, το καμελότο και τα ιδιαίτερα χρυσοϋφαντα, γνωστά στο εμπόριο με την ονομασία “drap d’ or de Chypre”. Αυτό δείχνει την μεγάλη φήμη που είχαν τα κυπριακά υφαντά (Κυπριακή Λαϊκή Τέχνη, 1993).

Στη συνέχεια, ο αργαλειός ήταν ένα αναπόσπαστο κομμάτι κάθε σπιτιού πριν από την βιομηχανική επανάσταση. Η ασχολία αυτή ήταν κυρίως γυναικεία καθώς στην κυπριακή κοινωνία η γυναίκα έπρεπε να ξέρει να υφαίνει υφαντά για το σπίτι, να υφαίνει τα ρούχα αλλά και την προίκα της. Ωστόσο, σε κάποιες περιοχές, όπως στα χωριά της Μαραθάσας, που βρίσκονται στην οροσειρά του Τροόδου, άντρες ύφαιναν πάνω σε βαριούς αργαλειούς. Ύφαιναν χοντρά μάλλινα σακιά, τα οποία χρησίμευαν στη μεταφορά διάφορων προϊόντων όπως δημητριακών, πάνω σε ζώα. Η Κύπρος ήταν πάντα πλούσια σε υφαντικές πρώτες ύλες όπως λινάρι, μαλλί, μετάξι και βάμβακι (Κυπριακή Λαϊκή Τέχνη, 1993).

Οι ιδίες οι γυναίκες κατεργάζονταν τα νήματα τα οποία στη συνέχεια χρησιμοποιούσαν στην υφαντική. Η υφαντική, ήταν μια αξιόλογη οικιακή τέχνη που άνθισε όχι μόνο στα χωριά αλλά και στις πόλεις της Κύπρου όπως η Πάφος, η Λάρνακα και το Κοιλάνι(Πιερίδου, 1990).

1.1.4 Κυπριακό Κέντημα

Τα κεντήματα αποτελούσαν βασικό κομμάτι της προίκας κάθε κοπέλα και ήταν σίγουρα απαραίτητα για την μετέπειτα ζωή της. Με το κέντημα κάθε κοπέλα έδειχνε την μέρα του γάμου της την προίκα της και συνεπώς πόσο άξια είναι. Το σπίτι στολιζόταν με συγκεκριμένο τρόπο από την οροφή και τους τοίχους με λευκά και πολύχρωμα κεντήματα και στο δωμάτιο του αντρογύνου, στο οποίο θα δέχονταν ευχές από την κοινότητα. Η έκθεση αυτή, στην Πάφο ονομαζόταν «παστός» που προέρχεται από την αρχαία λέξη «παστάδα» που σημαίνει νυφικό δωμάτιο.

Η κυπριακή κεντητική, φέρει διάφορες επιρροές από το Βυζάντιο αλλά και τα ενετικά κεντήματα, ωστόσο η Κύπρια κεντήτρια διαφοροποίησε τα πρωτότυπα σχέδια, δημιουργώντας δικά της περίτεχνα σχέδια, χρησιμοποιώντας φαντασία και ταυτόχρονα παράδοση. Κάποιες από τις αρχαιότερες παραστάσεις κεντημάτων, τις βρίσκουμε σε ενδυμασίες στις μεσαιωνικές τοιχογραφίες διαφόρων εκκλησιών της Κύπρου.

Τα κεντήματα του βελονιού χωρίζονται σε δυο μεγάλες κατηγορίες, οι οποίες είναι τα λευκά και τα πολύχρωμα κεντήματα. Στον αγροτικό πληθυσμό, επικρατούσε το άσπρο ξεφτιστό κέντημα, τα «ασπροπλούμια», που ήταν γεωμετρικά και ήταν παρόμοια με τα υφαντά της Καρπασίας τα οποία διακοσμούσαν με χρωματιστές χάντρες. (Παπαδημητρίου, 1999)

1.1.5 Γραμματόσημο

Το γραμματόσημο είναι ένα είδος αξιογράφου πολύ μικρό σε μέγεθος και με σύνηθες σχήμα, ορθογώνιο παραλληλόγραμμο. Τα γραμματόσημα στην πρόσοψή τους απεικονίζουν διάφορες φιγούρες, αντικείμενα κ.α. Τα γραμματόσημα επικολλώνται πάνω σε φακέλους ή δέματα, τα οποία πρόκειται να ταχυδρομηθούν. Αυτό γίνεται συνήθως γιατί είναι ένδειξη προπληρωμής και εκδίδονται από τα ταχυδρομεία. Η θεματολογία των γραμματοσήμων ποικίλη, καθώς μπορεί να απεικονίζουν τον πολιτισμό, την ιστορία ενός λαού, αλλά και το περιβάλλον. Μερικά γραμματόσημα

ακόμα μπορεί να διαφέρουν ως προς το σχήμα και το χρώμα τους. Επίσης, εκτός από την εικόνα που απεικονίζεται, πάνω σε ένα γραμματόσημο αναγράφεται η χωρά έκδοσης του, η χρονολογία, η χρηματική του αξία αλλά και το όνομα της σειράς (Χρυστοδούλου, 2011).

Τα πρώτα κυπριακά γραμματόσημα εμφανιστήκαν το 1880, και έφεραν πάνω τους την Βασίλισσα της Αγγλίας Βικτώρια. Επίσης, αναγραφόταν επάνω τους η επιγραφή «CYPRUS». Από εκείνη την στιγμή άρχισαν να τυπώνονται σειρές γραμματοσήμων βασισμένες πάνω στην πλούσια ιστορία του νησιού. Το πρώτο γραμματόσημο μετά την Ανεξαρτησία της Κύπρου το 1960 ήταν ο χάρτης της Κύπρου. Στη συνέχεια ακολούθησαν πολλές εκδόσεις αλλά και σειρές με ποίκιλα θέματα τα οποία βασίζονται πάνω στην ιστορία και την κουλτούρας του λαού (Μιχρανιάν, Ράλλης, Λοϊζου, 2005)

1.2 Ζήτημα ζωτικής σημασίας η διατήρηση της λαϊκής τέχνης

Η Κύπρος είναι μια χώρα που από την ανεξαρτησία της, διανύει μια ανήσυχη πολιτική πορεία, αυτό έχει ως αποτέλεσμα να οδηγεί συχνά στη μελέτη της πολιτιστικής αλλά και της εθνικής ταυτότητας του νησιού. Χρέος της επιστήμης είναι να αντιμετωπίζει με αντικειμενικότητα την ιστορία του πολιτισμού της Κύπρου σε όλες της περιόδους της, ώστε να δοθούν σωστά διδάγματα και συμπεράσματα για αυτή. Πολύ σημαντικό είναι ότι το κράτος έχει αναγνωρίσει τη μελέτη του πρόσφατου πολιτιστικού παρελθόντος και συνεπώς δημιουργούνται μουσεία λαϊκής τέχνης, διατηρούνται σπίτια λαϊκής αρχιτεκτονικής αλλά και ιδρύονται λαϊκές γειτονίες (Κυπριακή Λαϊκή Τέχνη, 1993).

Μετά από το 1974 και τον ξεριζωμό ενός μέρους από τον Κυπριακό λαό, επήλθαν μεγάλες επιπτώσεις στην λαϊκή πολιτιστική παράδοση, καθώς οι πρόσφυγες δεν μπορούσαν να συνεχίσουν την ενασχόληση τους με της παλιές τους συνήθειες στα αστικά κέντρα της Κύπρου. Το νέο περιβάλλον επέφερε αρνητικές συνέπειες στην δημιουργία. Η ανάπτυξη της λαϊκής τέχνης προϋποθέτει μια ήρεμη κοινωνική ζωή, ούτως ώστε να διατηρηθεί η παράδοση. Η διάσωση της λαϊκής τέχνης, συνδέεται άρρηκτα με την ανάπτυξη της εθνικής συνείδησης, την έρευνα για το παρελθόν αλλά και την αναζήτηση των αξιών που έχει ο λαϊκός πολιτισμός (Κυπριακή Λαϊκή Τέχνη, 1993).

Η συντήρηση, η προβολή, η επιστημονική παρουσίαση και μελέτη της λαϊκής τέχνης του ευρύτερου ελληνικού πολιτισμού είναι ζωτικής σημασίας, καθώς είναι αναγκαίο να γίνει προτού εκλείψουν οι τελευταίοι ζωντανοί φορείς.

Η λαϊκή τέχνη της Κύπρου είναι μια τέχνη πιο αυθόρμητη, γοητευτική, απλή και με αιώνιες αισθητικές αξίες. Σημαντικό είναι ότι πέρα από την καλλιτεχνική της αξία, είναι ο τρόπος με το οποίο εκφράζεται ένας λαός, ο οποίος είχε μια πολυτάραχη ιστορία αλλά παρέμεινε πιστός στην τέχνη του χωρίς να ισοπεδωθεί από την σύγχρονη βιομηχανία. (Παπαδημητρίου, 1999)

2.1 Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

Μέσα από γραπτές αναφορές και έργα τα οποία έχουν διασωθεί, η λαϊκή τέχνη της Κύπρου άνθησε κατά την περίοδο των 18ου και 19ου αιώνων. Είναι αυτή η τέχνη που αποτελεί συνέχεια μιας προηγούμενης περιόδου που αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές, καθώς διαμορφώθηκε κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας παράλληλα με την Βυζαντινή εκκλησιαστική και μεταβυζαντινή τέχνη.

Πολύ σημαντικό στην ανάπτυξη της λαϊκής τέχνης δεν ήταν μόνο η γεωγραφική θέση του νησιού στη λεκάνη της Μεσογείου και ανάμεσα σε Ανατολή και Δύση, αλλά η ιστορία του νησιού και ο τρόπος με τον οποίο έχει διαμορφωθεί η τέχνη και ο πολιτισμός μέσα από αυτή.

Ακόμα, η Κύπρος αποτελεί ένα σημαντικό εμπορικό σταθμό και ένα νησί πλούσιο σε φυσικούς πόρους. Η Κύπρος γνώρισε μια συνεχή επιδρομή από κατακτητές, οι οποίοι άφησαν τα ίχνη τους και διαμόρφωσαν με αυτόν τον τρόπο έναν ιδιότυπο χαρακτήρα στην τέχνη της Κύπρου, αφήνοντας στοιχεία από την Δύση και την Ανατολή.

Παράλληλα, μέσα από την λαϊκή τέχνη της Κύπρου επιβίωσαν διάφορα παραδείγματα, μορφές και τεχνικές από την αρχαιότητα έως και σήμερα, γεγονός που φανερώνει το δυναμισμό και ταυτόχρονα τον συντηρητικό χαρακτήρα του κυπριακού πολιτισμού (Παπαδημητρίου, 1999).

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, στην Κύπρος άνθιζε λαϊκή τέχνη. Η ανάπτυξη αυτή, διαδραμάτισε ένα πολύ σημαντικό κοινωνικό και εθνικό ρόλο καθώς λόγω των αντίξωων συνθηκών στις οποίες ζούσε ο κυπριακός λαός υπό τον Οθωμανικό ζυγό, κατάφερε να διατηρηθεί η παράδοση του λαού αλλά και ο τρόπος ζωής τους καθώς εξασφαλίστηκε η ελληνικότητα μέχρι και τα νεότερα χρόνια.

Το 1878 και κατά την Αγγλική διακυβέρνηση, η λαϊκή τέχνη της Κύπρου πέρασε κρίση διότι τα φτηνά βιομηχανικά προϊόντα είχαν εκτοξευθεί σε μεγάλες ποσότητες, με αποτέλεσμα να εκτοπιστούν από την αγορά τα ντόπια και χειροποίητα προϊόντα. Στην κρίση της λαϊκής τέχνης συνέβαλε ο εκσυγχρονισμός των πόλεων και της κυπριακής υπαίθρου. Αποτέλεσμα τους ήταν η παρακμή της προβιομηχανικής τεχνολογίας και της λαϊκής τέχνης του νησιού. Αποκορύφωμα, ήταν η εισβολή των τουρκικών στρατευμάτων στην Κύπρο το καλοκαίρι του 1974 και η κατοχή ενός σημαντικού μέρους του νησιού, καταστρέφοντας με αυτόν τον τρόπο, θησαυρούς και

έργα λαϊκής τέχνης, ανεκτίμητης αξίας και πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι θησαυροί αυτοί ήταν κατά κύριο λόγο οικογενειακά κειμήλια, που μεταφέρονταν από γενιά σε γενιά, στα σπίτια των κατεχομένων σήμερα περιοχών. Για αυτό και σήμερα, στις ελεύθερες περιοχές, οι συλλογές λαϊκής τέχνης, είναι τα μοναδικά τεκμήρια εθνικής και πολιτιστικής ταυτότητας των Κυπρίων (Παπαδημητρίου, 1999)

Η λαϊκή τέχνη της Κύπρου είναι η καλλιτεχνική έκφραση του λαού που δημιουργήσει λειτουργικά αντικείμενα για καθημερινή χρήση, μέσω παραδοσιακών τεχνικών. Η παράδοση, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην συντήρηση και την δημιουργία της κυπριακής λαϊκής τέχνης. Ο ιδιότυπος χαρακτήρας της, οφείλεται σε εθνικούς αλλά και ιστορικούς λόγους. Έτσι διαμορφώθηκε ένας χαρακτήρας πιο βαρύν και συντηρητικός, που είναι πιο ταιριαστός με την παράδοση του λαού. Η λαϊκή τέχνη της Κύπρου έχει διαμορφώσει τον χαρακτήρα της από τη κοινωνική δομή των τελευταίων χρόνων αλλά και από τις έντονες κοινωνικές διακρίσεις και διαφορές. Κατά την περίοδο όπου οι Οθωμανοί κατείχαν το νησί, επιδίωξαν να ισοπεδώσουν κοινωνικά την Κύπρο, επιβάλλοντας στον λαό φεουδαρχικό σύστημα διακυβέρνησης. Σημαντικό πλεονέκτημα ήταν οι γεωργοί – καλλιεργητές. Μέσα από τους γεωργούς διαμορφώθηκε μια μεικτή χειροτεχνική και γεωργική οικονομία βασισμένη πάνω στην οικογενειακή εργασία. Η μονάδα παραγωγής έργων λαϊκής τέχνης ήταν η οικογένεια που είχε σαν εργαστήριο της, την οικία. Τα περισσότερα χειροποίητα προϊόντα γίνονταν στο σπίτι και κάθε οικογένεια δημιουργούσε τα δικά της. Το δυναμικό αποτελείτο κυρίως από γυναίκες, ιδιαίτερα σε κάποιους κλάδους όπως το κέντημα και η υφαντική. Από την άλλη πλευρά η εργαστηριακή παραγωγή ήταν κυρίως αντρική δουλειά και στεγαζόταν σε ειδικούς δρόμους παζαριών στις πόλεις ή σε πλατείες. Παράλληλα, η εμπορευματοποίηση κάποιων ιδίων στο εξωτερικό αφορούσε κυρίως τον τομέα τις υφαντικής. Η λαϊκή τέχνη της Κύπρου πέρα από κάθε καλλιτεχνική αξία φανερώνει την έκφραση ενός λαού, ο οποίος μέσα από την πολυτάραχη ιστορία του, έχει παραμείνει πιστός στον εαυτό του και δεν άφησε την κουλτούρα να ισοπεδωθεί από τα σύγχρονα βιομηχανικά προϊόντα που κατακλύζουν την αγορά.(Παπαδημητρίου, 1999).

Η διακίνηση των ντόπιων προϊόντων γινόταν κυρίως στο παζάρι της Λευκωσίας. Για αυτό τον λόγο βλέπουμε μια σχετική ομοιομορφία στα είδη που χρησιμοποιούσαν. Συχνά όμως υπήρχαν και οι τοπικές παραλλαγές τόσο στην τεχνική αλλά και στην διακοσμητική των έργων.

Η διακόσμηση της κυπριακής λαϊκής τέχνης είχε ένα χαρακτήρα πιο γεωμετρικό. Παράλληλα, δεν λείπει ο συγκρατημένος νατουραλισμός στην αστική τέχνη, η οποία παίρνει έμπνευση από τα επιχρυσωμένα ανάγλυφα εικονοστάσια με τον βυζαντινό χαρακτήρα αλλά και τα πολύχρωμα μεταξωτά κεντήματα.

Πολύ σημαντικό για την Κύπρο ήταν ο θεσμός της προίκας που ήταν κάτι βαθιά ριζωμένο στις συνειδήσεις των κυπρίων. Τα έργα αυτά ήταν κυρίως ρουχισμός, είδη εξοπλισμού του σπιτιού αλλά και έπιπλα. Η αφθονία των υλικών που μπορούσαν να προμηθευτούν οι κύπριοι τεχνίτες συνέβαλε στην άνθιση της λαϊκής τέχνης και στην καλή ποιότητα των προϊόντων αφού χρησιμοποιούσαν άριστα και ποιοτικά υλικά. Για την κάθε κοπέλα η δημιουργία χειροποίητων παραδοσιακών κεντημάτων αποτελούσε πρόκληση και έτσι δημιουργούσε πραγματικά έργα τέχνης μέσα από την κεντητική (Παπαδημητρίου, 1999, Κυπριακή Λαϊκή Τέχνη, 1993).

Η Κύπρος είναι μια χώρα που η υφαντική έχει μακρά παράδοση. Αναφορές για Κυπρίους υφαντουργούς έχουμε από ιστορικές πηγές από τον 6ο αιώνα π.Χ. Πιθανόν είναι να έχουν εμφανιστεί χιλιάδες χρόνια προ Χριστού όταν άρχισαν να γεννιούνται οι πρώτοι πολιτισμοί στην Ανατολική Μεσόγειο. Έχουν ανακαλυφθεί διάφοροι τύποι κοκάλινων βελονιών σε Νεολιθικούς συννοικισμούς όπου υποδηλώνει ότι το ράψιμο χρησιμοποιείτο για την ραφή των ενδυμάτων εκείνης της εποχής.

Κατά την εποχή του Χαλκού αλλά και της Γεωμετρικής περιόδου χρησιμοποιείτο ιδιαίτερα το σχήμα του ρόμβου για την διακόσμηση των αγγείων, ένα σχήμα το οποίο είναι το πιο σημαντικό στο κυπριακό κέντημα. Κατά τον 13ο αιώνα π.Χ. άρχισαν να χρησιμοποιούνται άλλες γραμμικές διακοσμήσεις σε ενδυμασίες μικρών αγαλμάτων. Στη συνέχεια άρχισαν να εμφανίζονται πιο πολύπλοκες διακοσμήσεις σε ζωγραφισμένες φιγούρες των αγγείων του 7ου και 6ου αιώνα π.Χ.

Δεν αναγνωρίζεται ωστόσο με σιγουριά αν αυτές οι διακοσμήσεις δηλώνουν κέντημα, υφαντική, δαντέλα ή κάποιο συνδυασμό. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον φαίνεται να παρουσιάζεται σε κωνικά αγάλματα κεφαλών ανδρών του 550 – 500 π.Χ. που εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Λευκωσίας και είναι διακοσμημένα με χοντρή πλεχτή «κροσιέ» ή κάποιο άλλο είδος υφαντικής (Κυπριακή Λαϊκή Τέχνη, 1993).

Εισαγωγή πολυτελών υφασμάτων στην Ευρώπη άρχισε να γίνεται όταν οι Δυτικές χώρες ανακάλυψαν τον πολιτισμό την Μέσης Ανατολής. Με αυτόν τον τρόπο η Κύπρος έγινε ένα ξεχωριστό κέντρο για κατασκευή και για εξαγωγή υφασμάτων.

Αυτή η ανάπτυξη συνεχίστηκε και κατά την περίοδο των Ενετών και των Λουζινιανών όπου η Λευκωσία και η Αμμόχωστος ήταν τα μεγαλύτερα εμπορικά και κατασκευαστικά κέντρα κεντήματα (Κυπριακή Λαϊκή Τέχνη, 1993).

Επίσης, στην Κύπρο κατασκευάζονταν μεταλλικές κλωστές, οι οποίες ήταν περιζήτητες στην Ευρώπη. Επιβεβαίωση για την χρήση τέτοιων κλωστών είναι διάφορες τοιχογραφίες σε εκκλησίες όπως της Παναγίας της Ασίνου (12ος και 14ος αιώνας) αλλά και της Παναγίας του Άρακα στα Λαγουδερά (1192 μ.Χ.). Παράλληλα, απεικονίσεις από μορφές με διακοσμημένα φορέματα βρίσκονται πάνω σε βυζαντινά αγγεία του 14ου και 15ου αιώνα. Γνωστό είναι ότι η υφαντική τέχνη είχε αναπτυχθεί ιδιαίτερα εκείνη την εποχή (Κυπριακή Λαϊκή Τέχνη, 1993).

Όπως προαναφέρθηκε, κατά την Τουρκική εισβολή χαθήκαν αξιοσημείωτες συλλογές κεντημάτων αλλά και δαντελών που υπήρχαν στα κατεχόμενα. Σήμερα εξακολουθείτε η κατασκευή κεντημάτων και κυρίως «λευκαρίτικου», «βενίς», «σταυροβελονιάς», «πιπίλλας» και «φορβολιτέ» για οικιακούς και εμπορικούς σκοπούς.

Σημαντικό είναι ότι βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη της υφαντικής, του κεντήματος και της δαντέλας στην Κύπρο, ήταν η ύπαρξη των αναγκαίων πρώτων υλών, οι οποίες ήταν πολύ υψηλής ποιότητας, κάποιες από αυτές ήταν το βαμβάκι, το μετάξι και το λινάρι. Παράλληλα, υπήρχαν και τα κατάλληλα φυτά τα οποία βοηθούσαν στην παραγωγή της βαφής για τα νήματα, όπως χιέμενη, ριζάρι, περνοκόκκι και το αλακιχέριο. Με τις χρωματιστές κλωστές, οι κεντήτριες έφτιαχνα περίτεχνα κεντήματα με διάφορα σχέδια και χρώματα.

Υπάρχουν πολλά και διαφορετικά είδη παραδοσιακών κεντημάτων και δαντέλας, τα οποία χωρίζονται σε άσπρα και χρωματιστά. Τα άσπρα αποτελούνται από τα «λευκαρίτικα», τα «ασπροπλούμια», τις «πιπίλλες», τα «βενίς» τα οποία ονομάζονταν και «σκαλιώτικα» και «πιττωτά», τους «κροσιέδες», τις πλεκτές δαντέλες, τα «φορβολιτέ», τα ασποροκενήματα του χεριού και τα «ασσιώτικα». Τα χρωματιστά κεντήματα αποτελούνται από τα «κοτζινοπλούμια», της «σταυροβελονιές», τους «τσεβρέδες» και τα χρωματιστά «ανεβατά» κεντήματα (Κυπριακή Λαϊκή Τέχνη, 1993).

Αξιοσημείωτο να αναφερθεί είναι ότι τα «ασπροπλούμια» είναι ένα από τα παλαιότερα είδη κεντήματος, στο οποίο το πιο χαρακτηριστικό του σχήμα είναι ο ρόμβος(Διάγραμμα 1). Ο ρόμβος τοποθετείται σε σειρές, ο ένας δίπλα από τον άλλο

και πλαισιώνετε πάνω και κάτω από «γαζιά». Το είδος αυτό σχηματίζει αυστηρά γεωμετρικά μοτίβα. Παράλληλα, στα ασπροπλούμια ανήκουν και οι πλατιοί ξεφτισμένοι «γάζοι» που αποτελούνται και αυτοί από ρόμβους και καμάρες. Το είδος αυτό δεν γίνεται πια αλλά θεωρείται προπομπός του λευκαρίτικου κεντήματος. (Κυπριακή Λαϊκή Τέχνη, 1993, Υπηρεσία Κυπριακής Χειροτεχνίας, 2017).

Διάγραμμα 1: Ασπροπλούμια (Πιερίδη, 1991)

Ένα από τα πιο αναγνωρίσιμα κεντήματα στην Κύπρο αλλά και το εξωτερικό, είναι τα «Λευκαρίτικα» κεντήματα. Το όνομα του το παίρνει από το χωριό Λεύκαρα καθώς κατασκευαζόταν κυρίως εκεί. Τα παλιά «λευκαρίτικα» φαίνεται να έχουν μερικές ομοιότητες με τα «ασπροπλούμια» όπως είναι η χρήση γεωμετρικών σχημάτων, για παράδειγμα, καμάρα και ρόμβος αλλά και η χρήση χοντρού βαμβακερού υφάσματος. Πολύ πιθανόν τα «λευκαρίτικα» να είναι η εξέλιξη των «ασπροπλουμιών». Για αυτό στα «λευκαρίτικα» βλέπουμε πιο ποικίλη και πολύπλοκη βελονιά. Ταυτόχρονα δείχνουν κάποιες ομοιότητες και με τα ιταλικά κεντήματα του 16^{ου} αιώνα, αυτό είναι ένα στοιχείο το οποίο υποδηλώνει την παραμονή των Ενετών στην Κύπρο. Στα παλιά «λευκαρίτικα» κεντήματα παρατηρείται ότι οι «ταγιάδες» είχαν μεγάλη ποικιλία σχεδίων και φαίνεται ότι δημιουργούνταν από κεντήτριες που κατείχαν δύσκολες τεχνικές πλεξίματος καθώς και σχεδίων τα οποία δεν φτιάχνονται πια (Κυπριακή Λαϊκή Τέχνη, 1993).

Παράλληλα τα «λευκαρίτικα» κεντήματα δεν προορίζονταν αποκλειστικά για την προίκα της κάθε κοπέλας αλλά γινόταν και εμπορικό είδος, καθώς γέμιζε την τοπική αγορά και την αγορά του εξωτερικού. Τα «λευκαρίτικα» κεντήματα, διατηρούν το χαρακτήρα τους και την λαϊκή τους μορφή. Επίσης τα «λευκαρίτικα κεντήματα», δεν κατασκευάζονται αποκλειστικά στα Λεύκαρα αλλά και στα γύρω χωριά όπως, την

Όρα, τη Βαβατσινιά, τον Κάτω Δρύ, τη Βάβλα, τη Χοιροκοιτία και την Σκαρίνου. Σήμερα, σε διάφορες περιοχές της Κύπρου υπάρχουν γυναίκες που αποκλειστική τους επαγγελματική ασχολία είναι το λευκαρίτικο κέντημα. (Πιερίδη, 1991).

Κάποια από τα κύρια χαρακτηριστικά τους είναι ότι έχουν ουδέτερο χρώμα και δεν εμφανίζουν ποικιλία χρωμάτων, κλωστών και υφασμάτων. Τα «λευκαρίτικα» κεντήματα δεν ξεχωρίζουν καλή και ανάποδη μεριά. Τα σχέδια που κεντούνται δημιουργούν θετικό και αρνητικό χώρο, αυτό επιτυγχάνεται με «αναβατά» σχέδια, γεμάτα σχέδια που ονομάζονται και γεωωτά τα οποία δημιουργούν τη σκιά και το φως με τα «κοφτά», τα οποία δημιουργούνται από το «κοφτά» και την αφαίρεση των κλωστών. Επίσης, υπάρχει μια εναλλαγή των κοπτών και των ανεβατών σχεδίων, δηλαδή ακολουθεί το ένα το άλλο και συνήθως πλαισιώνονται στην άκρη από «γαζιά». Τα σχέδια τους είναι γεωμετρικά και μόνο τα διακοσμητικά υφαντά περνούν μια πιο κυκλική μορφή. Αρχικά, οι κλωστές κόβονται και ξεφτίζονται και στη συνέχεια στο εσωτερικό του γίνεται το τύλιγμα και πλέξιμο των σχεδίων.

Επιπρόσθετα, υπάρχει ειδικός τρόπος στον οποίο η κεντήτρια ξεκινά και τελώνει στο ίδιο σημείο. Τα ανεβατά και τα κοφτά χρησιμοποιούν συχνά τον ποταμό ο οποίος ουσιαστικά είναι ένα σχήμα ζικ – ζακ. Όλα τα λευκαρίτικα κεντήματα τελειώνουν με ένα είδος δαντέλας άλλοτε πλατιά και άλλοτε στενή στο τέλος. Τέλος τα «λευκαρίτικα» δημιουργούνται από μονή κλωστή.

Επιπλέον, τα παλιά «λευκαρίτικα κεντήματα» ήταν καμωμένα από ντόπιο χειροποίητο βαμβακερό ύφασμα και στη συνέχεια το κυπριακό λινό ύφασμα και λινή κλωστή. Μεταγενέστερα, χρησιμοποιείτο μεταξύ και μεταξωτές κλωστές. Αυτή η ομοιομορφία που υπάρχει στα παλιά «λευκαρίτικα» μεταξύ του υφάσματος και της κλωστής είναι αυτή που δημιουργεί την τελεία σύνδεση και ενότητα των υλικών με το κέντημα (Διάγραμμα 2). Αργότερα, τα πιο σύγχρονα «λευκαρίτικα» κεντήματα έχουν απλοποιηθεί αρκετά λόγω του μεγάλου κόστους τους. Οι γυναίκες πλέον δεν κεντούν για την προίκα τους ή για να απασχολούνται στον ελεύθερο τους χρόνο, έτσι το «λευκαρίτικου» κέντημα έχει μπει στην εμπορική βάση. Σημαντικό στοιχείο το οποίο παραμένει στα «λευκαρίτικα» κεντήματα είναι τα περίτεχνα σχέδια τους, τα οποία δημιουργούνται και λειτουργούν ακόμα στην σύγχρονη ζωή. (Χατζηγιασεμή, 1990) (Διάγραμμα 3).

Αξιοσημείωτο να αναφερθεί είναι ότι το «λευκαρίτικο» κέντημα έχει συμπεριληφθεί στον παγκόσμιο Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της

UNESCO το 2009. Η εγγραφή του «λευκαρίτικου» κεντήματος στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο συμβάλει στην ευαισθητοποίηση για τη σημαντικότητα των παραδοσιακών χειροποίητων τεχνικών των κεντημάτων καθώς και την ανάδειξη του. (Λευκαρίτικο Κέντημα, 2012)

Στη συνέχεια τα «βενίς» μοιάζουν με την κατασκευή των δύσκολων «ταγιάδων». Τα σχήματα στις δαντέλες «βενίς» είναι αυστηρά γεωμετρικά. Επίσης, χρησιμοποιούνται και λουλούδια με γεμάτα τρίγωνα φύλλα. Τα συγκεκριμένα σχέδια εξακολουθούν να κατασκευάζονται στην ορεινή περιοχή του χωριού Μελίνη και ονομάζονται «πιττωτά». Οι δαντέλες στην παραθαλάσσια περιοχή της Λάρνακας, παρουσιάζουν ομοιότητες με τις βενετσιάνικες και ελληνικές δαντέλες. Τα σχέδια αυτών των δαντελών σχηματίζουν περισσότερη ποικιλία ως προς την βελονιά, μερικές από αυτές δίνουν μια πιο ανάγλυφη όψη στην δαντέλα αλλά και τα σχέδια που εμφανίζονται πάνω είναι λιγότερο γεωμετρικά. Μοιάζουν περισσότερο με τις «κοφτές» των λευκαρίτικων κεντημάτων. Οι δαντέλες αυτές γίνονταν κυρίως στην Λάρνακα, τα Λεύκαρα, την Αθηναίου και τη Μελίνη. Σήμερα γίνονται κυρίως στην Αθηναίου. Αξιοσημείωτο, είναι το είδος κυπριακής δαντέλας που φτιάχνεται με βελονάκι και βρίσκεται σε ευρωπαϊκούς καταλόγους, ονομάζεται «κροσιές» (Πιερίδη, 1991, Χατζηγιασεμή, 1990, Κυπριακή Λαϊκή Τέχνη, 1993).

Κατά το πέρασμα του χρόνου, αναπτύχθηκε ο φόβος για πιθανή σύγκρουση μεταξύ τον βιομηχανικών και των χειροποίητων προϊόντων. Παρόλα αυτά η χρήση του Λευκαρίτικου κεντήματος απέκτησε εμπορική διάσταση. Έτσι από τον 19^ο αιώνα αρκετοί έμποροι επισκέπτονταν διάφορες χώρες και πουλούσαν τα προϊόντα αυτά. Το εμπόριο βοήθησε σημαντικά στο να γινεί η τέχνη του κυπριακού παραδοσιακού κεντήματος γνώστη σε χώρες του εξωτερικού μέχρι και σήμερα (Κωνσταντίνου, 2020).

Διάγραμμα 2: Λευκαρίτικο κέντημα (Παπαδημητρίου, 1999).

Διάγραμμα 3: Λευκαρίτικο κέντημα.

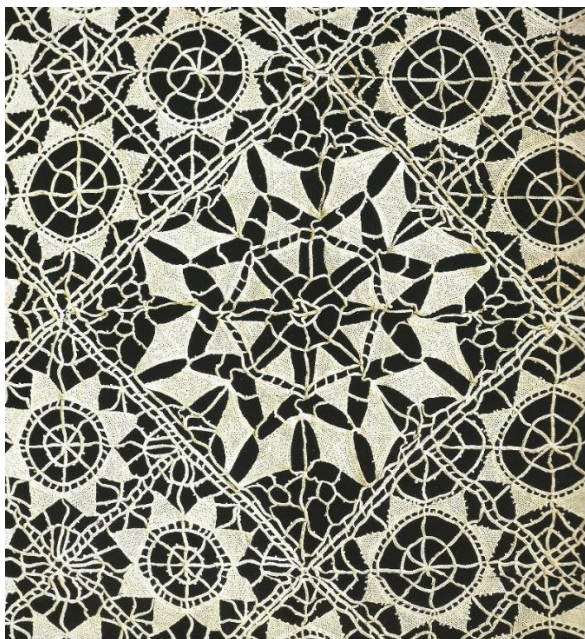
Αφ' ετέρου, η «πιπίλλα» κατασκευάζεται μόνο με βελόνι και κλωστή και είναι ένα είδος λεπτής δαντέλλας και ο τρόπος με τον οποίο κατασκευάζεται μοιάζει με πλεκτό δίχτυ. Ο βελονόκομπος είναι ο πιο βασικός κόμπος που χρησιμοποιείται για την δημιουργία σχεδίων στην «πιπίλλα». Κατασκευάζονταν στον Καραβά, Όμοδος, Κοιλάνι και Λάπηθο. Το είδος αυτό ήταν χαρακτηριστικό των Αρμενισσών.

Ένα από τα είδη το οποίο κατασκευάζονταν και κατασκευάζεται μέχρι και σήμερα σε πολλές περιοχές της Κύπρου είναι ο «κροσιές». Κυριότερα χαρακτηριστικά του είναι η χρήση του ρόμβου και της καμάρας. Στα παλιά σχέδια χρησιμοποιούνταν

βαμβακερές κλωστές. Στις πόλεις χρησιμοποιείτο μεταξωτή κλωστή πάνω σε μεταξωτό ύφασμα. Τη χρησιμοποιούσαν σε σκεπάσματα κρεβατιών αλλά και σε εσώρουχα. Ακόμα, πολύ χαρακτηριστικός ήταν και ο τρόπος τοποθετήσεως του σχεδίου σε κουρτίνες, που ήταν στρογγυλά διακοσμητικά μοτίβα, κρόσια και λωρίδες.

Επιπρόσθετα, ένα από τα βασικά σχέδια του «φερβολιτέ» είναι ένα τυποποιημένο λουλούδι το οποίο αποτελείται από πολλά στρογγυλά πέταλα. Το «φερβολιτέ» γίνεται με τη χρήση ενός μικρού ξύλινου αντικειμένου, στο οποίο τυλίγεται η κλωστή. Πλέκεται με κυκλικά σχήματα. Οι κεντήτριες, χρησιμοποιώντας τα δάκτυλα τους, ξεκινούσαν από το κέντρο και συνέχιζαν να προσθέτουν γύρω – γύρω. Το είδος αυτό γινόταν κυρίως στον Καραβά αλλά μετά την Τουρκική εισβολή, πλέον γίνεται από τους πρόσφυγες της συγκεκριμένης περιοχής.

Ακόμα, η πλεχτή δαντέλα είχε ως κύριο γεωμετρικό της σχήμα τον ρόμβο και πλεκόταν με την χρήση μεταλλικών βελόνων. Η δαντέλα αυτή σχεδιαζόταν κυρίως πάνω σε μαξιλαροθήκες, σκεπάσματα κρεβατιών αλλά και γυναικείων εσφούχων. Σημαντικό είναι ότι κατά την κατασκευή των σκεπασμάτων για τα κρεβάτια χρησιμοποιούνταν τέσσερις βελόνες. Στην αρχή δημιουργούσαν τετράγωνα κομμάτια που στη συνέχεια αυτά ενώνονταν για να δημιουργήσουν το σκέπασμα(Διάγραμμα 4).

Διάγραμμα 4: Κυπριακές Δαντέλλες (Παπαδημητρίου, 1999).

Στα άσπρα κεντήματα εμπεριέχονται και τα ασπροκεντήματα του χεριού. Χαρακτηριστικό τους ήταν ότι δεν ακολουθούσαν την ύφανση του φάσματος στο οποίο κεντείτο και για αυτό είχαν ποίκιλα κυκλικά σχήματα. Ο βελονιές των κεντημάτων αυτών ήταν «ανεβατές» και στα σημεία οποίο το κέντημα τελείωνε, οι κεντήτριες χρησιμοποιούσαν την τυλιχτή βελονιά. Το συγκεκριμένο είδος γινόταν σε ολόκληρη την Κύπρο.

Παράλληλα, στο «ασσιώτικο» κέντημα κατασκευάζεται με την χρήση ραπτομηχανής. Το ύφασμα τεντώνετε πάνω σε ένα στρογγυλό τελάρο. Έτσι οι κεντήτριες μπορούν να κρατούν το τελάρο για να ελέγχουν την βελονιά και το πλάτος της, με το άλλο χέρι. Επίσης, γίνονταν κυρίως στην περιοχή της Άσσιας. Τα δυο αυτά είδη, τα ασσιώτικα αλλά και τα ασπροκεντήματα του χεριού ήταν κεντήματα που αποτελούνταν από ποικιλία λουλουδιών και κλαδιών και διακοσμούσαν μαξιλαροθήκες, σεντόνια, μπλούζες αλλά και τραπεζομάντηλα.

Στην κατηγορία των χρωματιστών κεντημάτων είναι οι «τσεβρέδες» που δημιουργούνταν από χρωματιστές μεταξωτές αλλά και μεταλλικές κλωστές. Πολύ πιθανό είναι να είναι εξέλιξη των βυζαντινών κεντημάτων λόγω της χρήσης της μεταλλικής κλωστής. Το θέμα με το οποίο ήταν εμπνευσμένα τα κεντήματα αυτά ήταν κυρίως η φύση και αποτελούνταν κύριος από ανθισμένα κλαδιά, μπουμπούκια, γλάστρες και λουλούδια(Διάγραμμα 5). Τα σχέδια είτε ήταν ρεαλιστικά και ασύμμετρα ή τυποποιημένα ασύμμετρα γεωμετρικά. Εμφανίζουν ομοιότητες με τούρκικα κεντήματα ως προς τους χρωματισμούς, τη βελονιά, τα μοτίβα και την τοποθέτηση τους στο ύφασμα. Τα υφάσματα που χρησιμοποιούνται είναι λινά και βαμβακερά και τα σχέδια που κεντούνται πάνω είναι τοποθετημένα σε ομάδες, σχηματίζοντας τετράγωνα ή κάθετες αλλά και διαγώνιες γραμμές, οι οποίες βρίσκονται παράλληλα με τις κοντές πλευρές του υφάσματος. Επίσης, τα κεντήματα αυτά γίνονται κυρίως σε «ζωνάρια» και σε πετσέτες και οι κύριοι χρωματισμοί τους είναι οι διάφοροι τόνοι του πράσινου, του ροζ, του καφέ, του κίτρινου και του μπλε.

Διάγραμμα 5: Τσεβρές με κέντημα λουλούδια σε μεταξωτό ύφασμα (Πιερίδη, 1991).

Τα «κοτσινοκεντήματα», όπως αναφέρεται και στο όνομα τους είναι κεντήματα με κόκκινη μεταξωτή κλωστή πάνω σε βαμβακερά ή λινά υφάσματα και γίνεται χρήση της «σταυροβελονιάς». Το κυριότερο σχέδιο τους είναι ένα ασύμμετρο συνεχόμενο κλαδί με βαλανιδιά αλλά και φύλλα τοποθετημένα στις άκρες του υφάσματος.

Οι «σταυροβελονιές», γίνονται σε ολόκληρη την Κύπρο αλλά τα πιο περίπλοκα σχέδια είναι αυτά που κατασκευάζονται στην επαρχία της Πάφου και είναι πολύ παρόμοια ως προς την τοποθέτηση και τα σχήματα που χρησιμοποιούνται στα «Φιδκιώτικα» υφαντά. Με τη «σταυροβελονιά» κεντούσαν συνήθως σε τραπεζομάντιλα, τα οποία είχαν πλούσιο διάκοσμο προς τα έξω, ο οποίος σιγά - σιγά αραιώνει. Συνηθώς είχε σχέδια από κλαδιά ή γλάστρες και στο κέντρο του υπήρχε ένας σταυρός πλούσια διακοσμημένος.

Τα «Φιδκιώτικα» αποτελούν ένα από τα πιο γνωστά είδη κεντήματος στην Κύπρο. Χαρακτηριστικό τους είναι οι πολύχρωμες και ανάγλυφες διακοσμήσεις τους. Η διακόσμηση αυτή ονομάζεται και «πλουμιά». Τα «πλουμιά» δημιουργούνται κατά τη διάρκεια της ύφανσης και έχουν διάφορα έντονα χρώματα όπως είναι το πράσινο, το μπλε, το πορτοκαλί, το κίτρινο και το κόκκινο. Έμπνευση για τα μοτίβα του «Φιδκιώτικου» είναι παρμένα από την καθημερινότητα και αποδίδονται με την χρήση γεωμετρικών σχημάτων, κυρίως του ρόμβου. Επίσης, κυρίως κοσμούν τραπεζομάντιλα, σκεπάσματα κρεβατιών κ.ά. Για την κατασκευή τους χρησιμοποιούνταν αρχικά μόνο το μπλε και το κόκκινο αλλά στην συνέχεια πρόσθεσαν και άλλα χρώματα όπως το ροζ, το βιολετί, το κίτρινο και το πράσινο. (Λοϊζου, Λαμπή, 2014, Κυπριακή Λαϊκή Τέχνη, 1993)(Διάγραμμα 6)(Διάγραμμα 7).

Διάγραμμα 6: «Φιδκιώτικο» κέντημα (Παπαδημητρίου, 1999).

Διάγραμμα 7: «Φιδκιώτικο» κέντημα (Παπαδημητρίου, 1999).

Τα χρωματιστά «ανεβατά» κεντήματα ήταν κεντήματα τα οποία δημιουργούνται σε ολόκληρη την Κύπρο αλλά ιδιαίτερα στην πεδινή περιοχή της Μεσαορίας. Συνηθώς τα κεντήματα αυτά πλαισιώναν φωτογραφίες από αγαπημένα πρόσωπα ήταν κεντημένες λέξεις, όπως το «καλώς ήλθατε». Παράλληλα, γίνονταν διακοσμήσεις για γυναικείες αλλά και ανδρικές ενδυμασίες. Ανδρικά γιλέκκα και γυναικείες «σαγιές» και φορέματα ήταν αυτά που κυρίως διακοσμούσαν με ποικίλες γραμμικές βελονιές. Επίσης, χρησιμοποιούσαν και μεταλλικές κλωστές ώστε να είναι πιο εντυπωσιακό το αποτέλεσμα (Κυπριακή Λαϊκή Τέχνη, 1993).

Η δεξιοτεχνία των κυπρίων κεντητριών είναι πολύ γνωστή καθώς φαίνεται από της περίτεχνες δαντέλες οι οποίες δημιουργούνται και θυμίζουν τα αντίστοιχα ιταλικά πρότυπα «βενίζ». (Παπαδημητρίου, 1999)

2.2 Τοπική κουλτούρα και τα γραμματόσημα

2.2.1 Ταχυδρομική ιστορία και κυπριακά γραμματόσημα

Η ταχυδρομική ιστορία είναι άμεσα συνδεδεμένη με την υπόλοιπη ιστορία ενός τόπου. Η Κύπρος είναι μια χώρα πλούσια σε ιστορία όπως και η ταχυδρομική της ιστορία. Σε αυτό, καθοριστικό ρολό παίζει η γεωγραφική θέση της Κύπρου, είναι σταυροδρόμι στην Ανατολική Μεσόγειο. Επίσης, σημαντικό είναι ότι η Κύπρος ήταν σταθμός διέλευσης και εφοδιασμού πλοίων.

Από το τέλος του 16^{ου} αιώνα η λειτουργία των ταχυδρομικών υπηρεσιών, έγινε απαραίτητη καθώς έπρεπε να γίνονται μετακινήσεις αγαθών και ανθρώπων μετά την κατάκτηση της Κύπρου από τους Λουζινιανούς και τους Ενετούς. (Κυπριακά Ταχυδρομεία, 2021, Μιχαλιάν, Ράλλης, Λοΐζου, 2005).

Η φιλοτελική ιστορία της Κύπρου ξεκίνησε το 1343 με το πρώτο γνωστό γράμμα που ταχυδρομήθηκε από την Αμμόχωστο στην Κωνσταντινούπολη. Στη συνέχεια κατά το 1837 άρχισε να λειτουργεί ταχυδρομικό γραφείο στο Προξενείο της Αυστρίας, που βρισκόταν στη Λεμεσό. Η πιο παλιά επιστολή η οποία βρέθηκε ήταν αυτή με ημερομηνία 4/4/1845 με την σφραγίδα LARNACA πάνω της, χωρίς γραμματόσημο. Επίσης, υπήρχαν και κυκλικές σφραγίδες, οι οποίες αναγραφόταν επάνω τους LARNACCA DI CIPRO (Γραμματόσημα Ελλάδος 1861 – 1999, Κύπρος 1880 – 1999 και ταχυδρομική ιστορία, 2000, Φραγκούλης, 2003)(Διάγραμμα 8).

Διάγραμμα 8: Σφραγίδες LARNACA και LARNACCA DI CIPRO (Γραμματόσημα Ελλάδας 1861 – 1999, Κύπρος 1880 – 1999 και ταχυδρομική ιστορία, 2000).

Το 1871 ξεκίνησε να λειτουργεί το Τουρκικό ταχυδρομικό γραφείο με φακέλους που φέρουν Τουρκικά γραμματόσημα αλλά και σφραγισμένα με σφραγίδα, η οποία ανάγραφε KIBRIS σε παλιά Τουρκική γραφή. Το Τουρκικό ταχυδρομικό γραφείο έκλεισε με την ανάκτηση της Κύπρου από του Βρετανούς. Το 1878 έως και το 1880 η αλληλογραφία χρησιμοποιούσε γραμματόσημα της Μεγάλης Βρετανίας. Στη συνέχεια εκδόθηκαν γραμματόσημα την επιγραφή «CYPRUS». Το 1881 μέχρι και το 1960, η Κύπρος χρησιμοποιούσε γραμματόσημα με Άγγλους Βασιλείς. Στη συνέχεια, το 1960 όταν η Κύπρος ανακρίθηκε ως ανεξάρτητο κράτος, έγινε μέλος στην παγκόσμια ταχυδρομική ένωση και εκδίδει τα δικά της γραμματόσημα (Φραγκούλης, 2003).

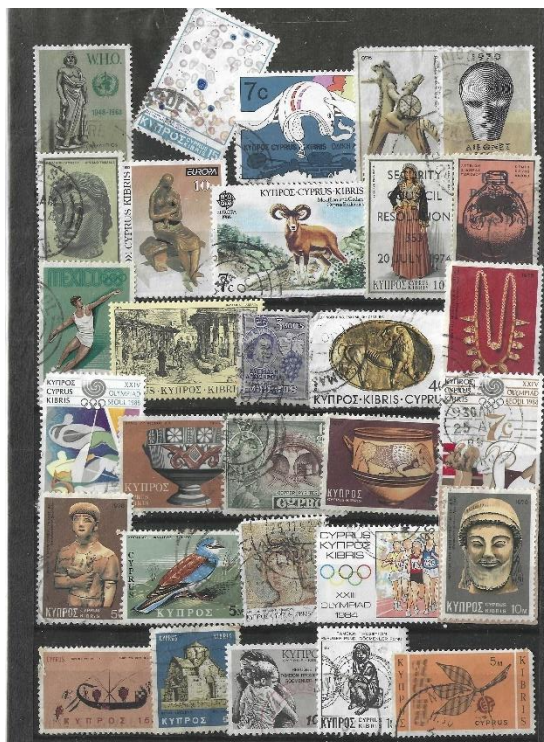
Το 1880 λοιπόν τα κυπριακά γραμματόσημα έκαναν την εμφάνιση τους με την επιγραφή «CYPRUS». Από τότε οι νέες σειρές γραμματοσήμων, οι οποίες τυπώνονται και χρησιμοποιούνται από τα Κυπριακά ταχυδρομεία, φέρουν πάνω τους απεικονίσεις από την πλούσια ιστορία και κουλτούρα του νησιού αλλά και άλλων λαών και εθνών (Χρυστοδούλου, 2011) (Διάγραμμα 9, 10, 11, 12, 13).

Διάγραμμα 9: Κυπριακά γραμματόσημα διαφόρων χρονολογιών.

Διάγραμμα 10: Κυπριακά γραμματόσημα διαφόρων χρονολογιών.

Διάγραμμα 11: Κυπριακά γραμματόσημα διαφόρων χρονολογιών.

Διάγραμμα 12: Κυπριακά γραμματόσημα
διαφόρων χρονολογιών.

Διάγραμμα 13: Κυπριακά
γραμματόσημα διαφόρων χρονολογιών.

Από το 1955 έως και την ανεξαρτησία της Κύπρου το 1960 εκδόθηκαν γραμματόσημα που απεικονίζουν την Βασίλισσα της Αγγλίας Βικτωρία και αναγράφεται πάνω με μπλε γράμματα «ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ» στα Ελληνικά αλλά και στα Τούρκικα (Pylarinos, 1987). (Διάγραμμα 14).

Διάγραμμα 14: Γραμματόσημα της «Κυπριακής Δημοκρατίας» με απεικόνιση της Βασίλισσας Βικτωρίας (Pylarinos, 1987).

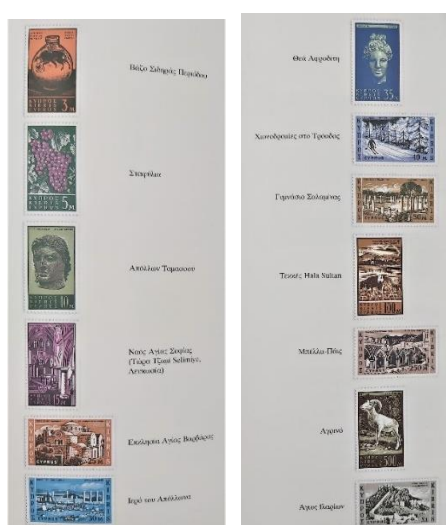
Στις 16 Αυγούστου 1960, η Κύπρος ανακηρύσσεται ανεξάρτητο Κράτος με πρόεδρο τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Την ίδια μέρα τα γραμματόσημα του 1955 επισημανθήκαν. Η επισήμανση αυτή ακολούθησε σε όλα τα ταχυδρομικά μονόφυλλα εκείνης της εποχής. Επιπλέον η Κύπρος εκδίδει για πρώτη φορά τρία δικά της γραμματόσημα που απεικονίζουν το χάρτη της Κύπρου που συμβολίζει την εγκαθίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας(Διάγραμμα 15) (Φραγκούλης, 2003).

Στη συνέχεια, εκδόθηκαν γραμματόσημα με ποικίλη θεματολογία όπως η Ευρώπη κ.ά. αλλά και η πρώτη σειρά κυπριακών γραμματοσήμων, που εκδόθηκε τον Σεπτέμβριο του 1962 (Διάγραμμα 16). Η σειρά αυτή, αποτελείτο από δεκατρία γραμματόσημα τυπωμένα πάνω σε υδατογραφημένο χαρτί. Απεικόνιζαν, τον Απόλλων Ταμασσού, Βάζο Σιδηράς περιόδου, Σταφύλια, το Ναό της Αγίας Σοφίας,

την Εκκλησιά της Αγίας Βαρβάρας, το Ιερό του Απόλλωνα, τη Θεά Αφροδίτη, τις Χιονοδρομίες στο Τρόδος, το Γυμνάσιο Σαλαμίνας, το Τεκκέ Hala Sultan, το Μπέλλα - Πάις, το Αγρινό και τον Άγιο Ιλαρίων.

Διάγραμμα 15: Γραμματόσημο με τον Χάρτη της Κύπρου (Φραγκούλης, 2003).

Διάγραμμα 16: Πρώτη σειρά γραμματοσήμων της Κυπριακής Δημοκρατίας (Μιχαηλιάν, Ράλλης, Λοΐζου, 2005.)

Επιπλέον, εκτός από τις έξι οριστικές σειρές που έχουν εκδοθεί και κυκλοφορούν μέχρι και σήμερα, έχουν κυκλοφορήσει και ποικίλες αναμνηστικές σειρές. Η κάθε μια από αυτές μπορεί να αποτελούνται από δυο μέχρι και 5 γραμματόσημα. Μερικές φορές έχουν εκδοθεί και μονά αναμνηστικά γραμματόσημα όπως για παράδειγμα ο γάμος του διάδοχου του αγγλικού Θρόνου το 1981. Σε μερικές περιπτώσεις κυκλοφορήσαν και σειρές με ειδικά αφιερώματα όπως είναι η λαϊκή αρχιτεκτονική και ο τουρισμός.

Η Κύπρος σταθερά εκδίδει γραμματόσημα για την ευρωπαϊκή ένωση από την ανεξαρτητοποίηση της. Θεματολογίες όπως είναι η Ευρώπη, οι Ολυμπιακοί αγώνες, τα Χριστούγεννα κ.ά. είναι τιμώμενα γεγονότα και εκδίδονται διαφορετικά γραμματόσημα για το κάθε φορά. (Polignosi, 2021)

Επιπρόσθετα, με το πέρασμα το χρόνων εκδίδονται θεματολογίες όπως το Κρασί, ο Ερυθρός Σταυρός, ο Τουρισμός, η UNESCO, η UNICEF, η Φύση, η Αρχιτεκτονική, διάφοροι Επέτειοι κτλ. Κάποια από τα πιο γνωστά γραμματόσημα είναι το Μητέρα και Παιδί που εκδόθηκε τον Δεκέμβριο του 1974 (Διάγραμμα 17) αλλά και το Κύπρος 1974 Χαρακτικό που εκδόθηκε τον Ιανουάριο το 1977 (Διάγραμμα 18)(Μιχρανιάν, Ράλλης, Λοΐζου, 2005).

Διάγραμμα 17:

Γραμματόσημο Μητέρα και Παιδί (1974) (Μιχρανιάν, Ράλλης, Λοΐζου, 2005).

Διάγραμμα 18:

Γραμματόσημο Κύπρος 1974 (Μιχρανιάν, Ράλλης, Λοΐζου, 2005).

Παράλληλα, η Κύπρος πολλές φορές εκδίδει θεματολογίες για την προβολή της κυπριακή κουλτούρας. Το 1971 μέρος της τρίτης οριστική σειρά γραμματοσήμων που εκδώσαν τα κυπριακά ταχυδρομεία αποτελεί ένα γραμματόσημο αφιερωμένο στο κυπριακό κέντημα. Καθώς απεικονίζει πάνω του ένα κυπριακό πολύχρωμο υφαντό.(Διάγραμμα 19) (Μιχρανιάν, Ράλλης, Λοΐζου, 2005).

Παραδείγματα σαν αυτό εύχουμαι και μεταγενέστερα καθώς το 2011 εκδόθηκε μια αναμνηστική σειρά, που αποτελείτε από δυο γραμματόσημα με κυπριακά κεντήματα πάνω και πιο συγκεκριμένα λευκαρίτικου κεντήματος.(Διάγραμμα 20)(Διάγραμμα 21) (Κυπριακά Ταχυδρομεία, 2021).

Διάγραμμα 19: Γραμματόσημο 1971 με απεικόνιση από κυπριακό κέντημα (Pylarinos, 1987).

Διάγραμμα 20: Γραμματόσημο 2011 με απεικόνιση από Λευκαρίτικο κέντημα (Κυπριακά Ταχυδρομεία, 2021).

Διάγραμμα 21: Γραμματόσημο 2011 με απεικόνιση από Λευκαρίτικο κέντημα (Κυπριακά Ταχυδρομεία, 2021).

Τα Κυπριακά Ταχυδρομεία κάθε χρόνο εκδίδουν διαφορετικές σειρές γραμματοσήμων εκτός από κάποιες που είναι σταθερές και αναφερθήκαν πιο πάνω.

Η μορφή των γραμματοσήμων ποικίλλει καθώς εκτός από τα παραδοσιακά γραμματόσημα περιλαμβάνονται μινιατούρες, Τευχίδια αλλά και αυτοκόλλητα γραμματόσημα για τους φιλοτελιστές. (Κυπριακά Ταχυδρομεία, 2021).

3 Επίσκεψη σε Μουσεία

3.1 Επίσκεψη στο Ταχυδρομικό Μουσείο

Το Ταχυδρομικό Μουσείο βρίσκεται εντός των τειχών στην Λευκωσία, πλησίον από την Λαϊκή Γειτονιά. Το Μουσείο αυτό ιδρύθηκε το 1981 με σκοπό να στεγάσει το πλούσιο υλικό που έχουν τα Κυπριακά ταχυδρομεία.

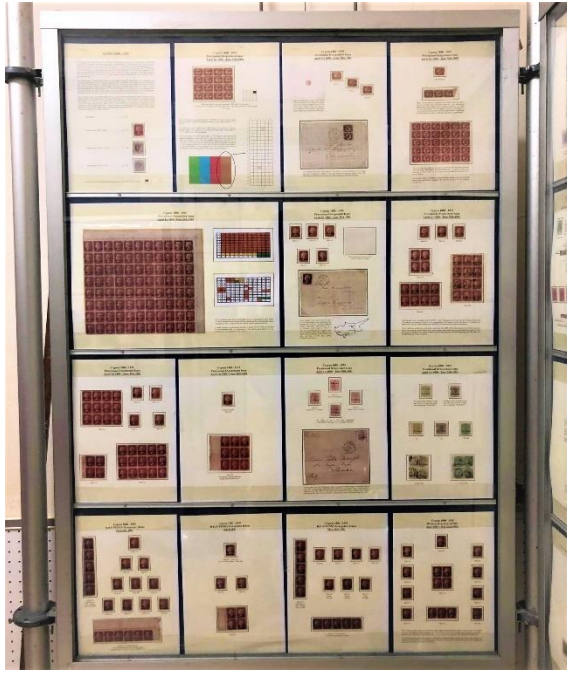

Διάγραμμα 22: Ταχυδρομικό Μουσείο Κύπρου.

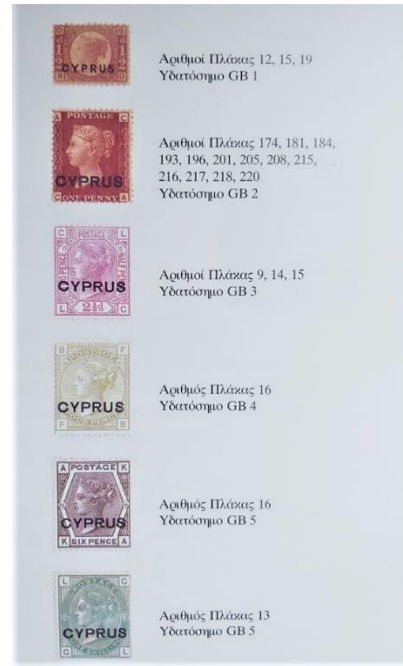

Διάγραμμα 23: Εσωτερικό Ταχυδρομικό Μουσείο Κύπρου.

Το Μουσείο στεγάζει υλικό από την αρχή της της ταχυδρομικής ιστορίας του νησιού, δηλαδή από τον 15^ο αιώνα και την πρώτη σειράς από γραμματόσημα, η οποία απεικονίζει την Βασίλισσα της Αγγλίας Βικτώρια με την επιγραφή «CYPRUS» πάνω. (Κυπριακά Ταχυδρομεία, 2021, Ταχυδρομικό Μουσείο Κύπρου., 2021).

Διάγραμμα 24: Γραμματόσημο με την Βασίλισσα Βικτώρια.

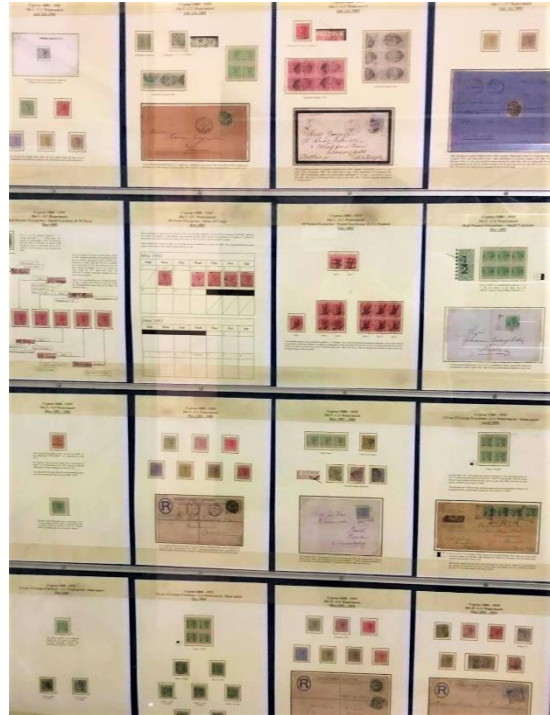

Διάγραμμα 25: Σειρά Γραμματόσημων με την Βασίλισσα Βικτώρια (Μιχρανιάν, Ράλλης, Λοΐζου, 2005).

Σημαντικό είναι ότι ο υπεύθυνος του Μουσείου με ενημέρωσε ότι κάθε φορά που τίθεται σε κυκλοφορία μια νέα σειρά γραμματοσήμων ή γραμματόσημο ή αναμνηστική σειρά, κυκλοφορεί σε περιορισμένο αριθμό ο φάκελος της πρώτης μέρας. Στους φακέλους αυτούς επικολλούνται πάνω τα νέα γραμματόσημα και ακυρώνονται με την ειδική σφραγίδα της σειράς που υπάρχει επίσης πάνω στο φάκελο. Η σφραγίδα αυτή στη συνέχεια καταστρέφεται. Ακόμα, οι φάκελοι τις πρώτης μέρας πωλούνται στους συλλέκτες μόνο κατά την πρώτη μέρα κυκλοφορίας των γραμματοσήμων (Ταχυδρομικό Μουσείο Κύπρου, 2021)

Διάγραμμα 26: Γραμματόσημα και φάκελοι πρώτης μέρας.

Διάγραμμα 27: Γραμματόσημα και φάκελοι πρώτης μέρας.

Διάγραμμα 28: Σφραγίδες.

Διάγραμμα 29: Σφραγισμένοι κυπριακοί φάκελοι.

3.2 Επίσκεψη στο Μουσείο Πιερίδη

Το Μουσείο Πιερίδη είναι ένα κτίριο το οποίο χτίστηκε το 1815. Είναι το παλαιότερο ιδιωτικό Μουσείο της Κύπρου και στεγάζεται στο προγονικό σπίτι τις οικογενείας Πιερίδη. Η συλλογή που εμπεριέχετε στο Μουσείο αυτό συγκροτήθηκε από την οικογένεια Πιερίδη και περιλαμβάνει κάποια από τα πιο αντιπροσωπευτικά αντικείμενα της κουλτούρας και του πολιτισμού του νησιού (Μουσείο Πιερίδη - Πολιτιστικό Ίδρυμα Τράπεζας Κύπρου, 2021).

Διάγραμμα 30: α. Κέντημα σε βελονιές, σε μεταξωτό ύφασμα, β. Μεταξωτό ύφασμα σε βελονιές τσεβρέ, γ. Ύφασμα μεταξωτό «ταιστό», δ. Μακριά λωρίδα δαντέλας «σμιλιού».

Διάγραμμα 31: α. Κέντημα σε βελονιές, σε μεταξωτό ύφασμα, β. Μεταξωτό ύφασμα σε βελονιές τσεβρέ, γ. Ύφασμα μεταξωτό «ταιστό», δ. Μακριά λωρίδα δαντέλας «σμιλιού».

Το Μουσείο διαθέτει και μια ανεκτίμητη συλλογή από κυπριακά παραδοσιακά κεντήματα. Έτσι κατά την επίσκεψη μου στο Μουσείο, ο υπεύθυνος του Μουσείου μου έδειξε την συλλογή την οποία στεγάζετε εκεί και μου επισήμανε την σημαντικότητα της.

Στο μουσείο μπορεί να δεις μια ανεκτίμητη συλλογή με παραδοσιακά κεντήματα ανεκτίμητης αξίας αλλά και παλιά δήγματα κεντητικής.

Διάγραμμα 32: α. Κέντημα σε βελονιές, σε μεταξωτό ύφασμα, β. Μεταξωτό ύφασμα σε βελονιές τσεβρέ, γ. Ύφασμα μεταξωτό «ταιστό», δ. Μακριά λωρίδα δαντέλας «σιμιλιού».

Διάγραμμα 33: α. Στενόμακρο κομμάτι υφάσματος κεντημένο σε βελονιές, τσεβρέ, β. Δυο λωρίδες μεταξωτού με κέντημα σε βελονιές τσεβρέ, γ. Ζώνες κεντημένες με μεταξωτές και μεταλλικές κλωστές, δ. Ζώνη από δυο ενωμένα στο κέντρο κομμάτια υφαντού, ε. Ζωνάρι με κέντημα αμφιπρόσωπο στις δυο στενές πλευρές.

Διάγραμμα 34: Μεταξωτά κεντήματα με μεταλλικές κλωστές ή «τσεβρέδες».

Διάγραμμα 35: Μοτίβο Ζωναριού με κέντημα αμφιπρόσωπο στις δυο στενές πλευρές.

Διάγραμμα 36: Κεντητό Σκέπασμα Κρεβατιού.

4 Μεθοδολογία Έρευνας και Σχεδιασμού

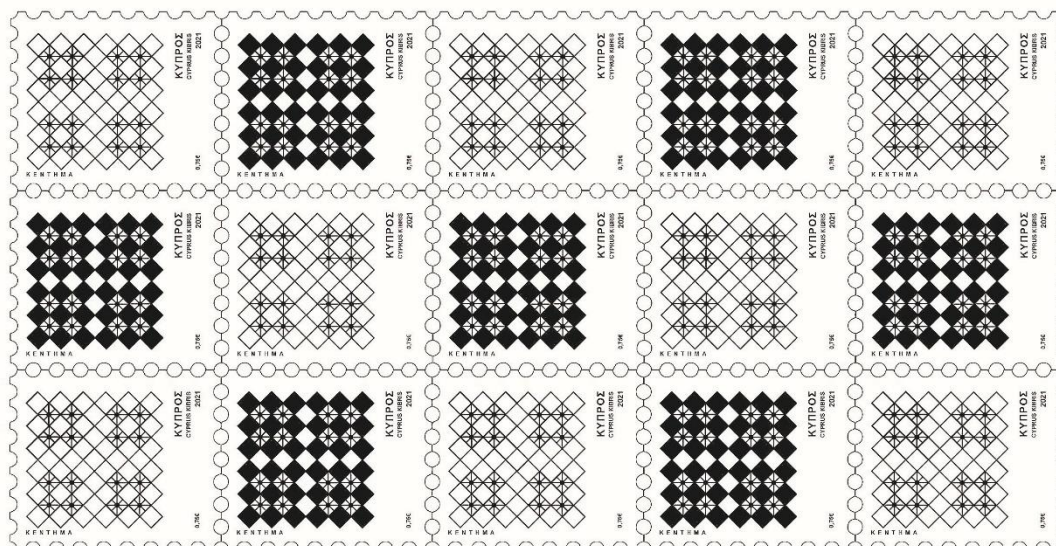
Η παρούσα μελέτη με θέμα «Η Τοπική κουλτούρα όπως απεικονίζεται στα κυπριακά γραμματόσημα | Σειρές Γραμματοσήμων βασισμένες στα κυπριακά κεντήματα| Εικονογράφηση» έχει ως στόχο της το σχεδιασμό μια συλλεκτικής σειράς γραμματοσήμων, τευχίδιου που θα εμπεριέχεται η σειρά και σφραγίδας, βασισμένη πάνω στα κυπριακά παραδοσιακά κεντήματα. Ξεκινώντας με τον σχεδιασμό, πρώτα ασχολήθηκα με την μελέτη και την Βιβλιογραφική Ανασκόπηση του θέματος αυτού. Στην αρχή, η ανεύρεση υλικού ήταν δύσκολη αλλά στη συνέχεια εξασφάλισα την βιβλιογραφία μου μέσω βιβλίων που αναφέρονται στην λαϊκή τέχνη της Κύπρου, στην παράδοση του κεντήματος, στα γραμματόσημα και την φιλοτελική ιστορία του νησιού. Στη συνέχεια, επισκέφτηκα το Ταχυδρομικό Μουσείο της Κύπρου, στην Λευκωσία. Εκεί ο υπεύθυνος μου ανέλυσε σχετικές απορίες με τα γραμματόσημα και ότι αφορά τον φάκελο πρώτης ημέρας αλλά και τη σφραγίδα της κάθε σειράς. Επίσης, στο τέλος μου έδωσε μια μικρή συλλογή από γραμματόσημα αλλά και μερικούς φακέλους πρώτης μέρας κυκλοφορίας για να τους μελετήσω. Παράλληλα, επισκέφτηκα και το Μουσείο Πιερίδη, το οποίο βρίσκεται στην Λάρνακα για να συλλέξω σχετικές πληροφορίες και να δω τη συλλογή κεντημάτων, η οποία φυλάσσεται εκεί. Έτσι συνέλεξα αρκετά στοιχεία που με βοήθησαν κατά το σχεδιασμό.

Ο λόγος για τον οποίο αποφάσισα να ασχοληθώ με το θέμα αυτό είναι γιατί ο βασικότερος σκοπός των γραμματοσήμων είναι η προβολή και ανάδειξη της παράδοσης ενός λαού. Έτσι το κάθε ένα διαφορετικό μοτίβο το οποίο σχεδιάστηκε είναι βασισμένο από τα παραδοσιακά κεντήματα της Κύπρου και δείχνουν όλα μαζί ένα μέρος της κουλτούρας μας. Παράλληλα, μέσα από τον σχεδιασμό μου θα ήθελα να δείξω μια νέα διαφορετική προσέγγιση σχεδιασμού, η οποία θα ξεφεύγει από τον παραδοσιακό τρόπο σχεδίασης. Κάποια βασικά στοιχεία όπως είναι για παράδειγμα η ονομασία της χώρας (ΚΥΠΡΟΣ, CYPRUS, KIBRIS), η ονομασία της θεματολογίας και η τιμή έχουν κρατηθεί. Παρόλα αυτά, τηρείται το πλαίσιο όπως και το μέγεθος του γραμματοσήμου. Αλλά πέρα από αυτό προσπάθησα να κρατήσω κατά τον σχεδιασμό των γραμματοσήμων μου την απλότητα και την λιτότητα. Όσο αναφορά τα χρώματα που χρησιμοποιήθηκαν, επέλεξα να βάλω χρωματισμούς οι οποίοι ήδη υπάρχουν στα κυπριακά κεντήματα αλλά και να είναι πιο ζωντανά και να τραβούν το ενδιαφέρον. Κατά την πρώτο κύκλο σχεδιασμού πραγματοποιήθηκε

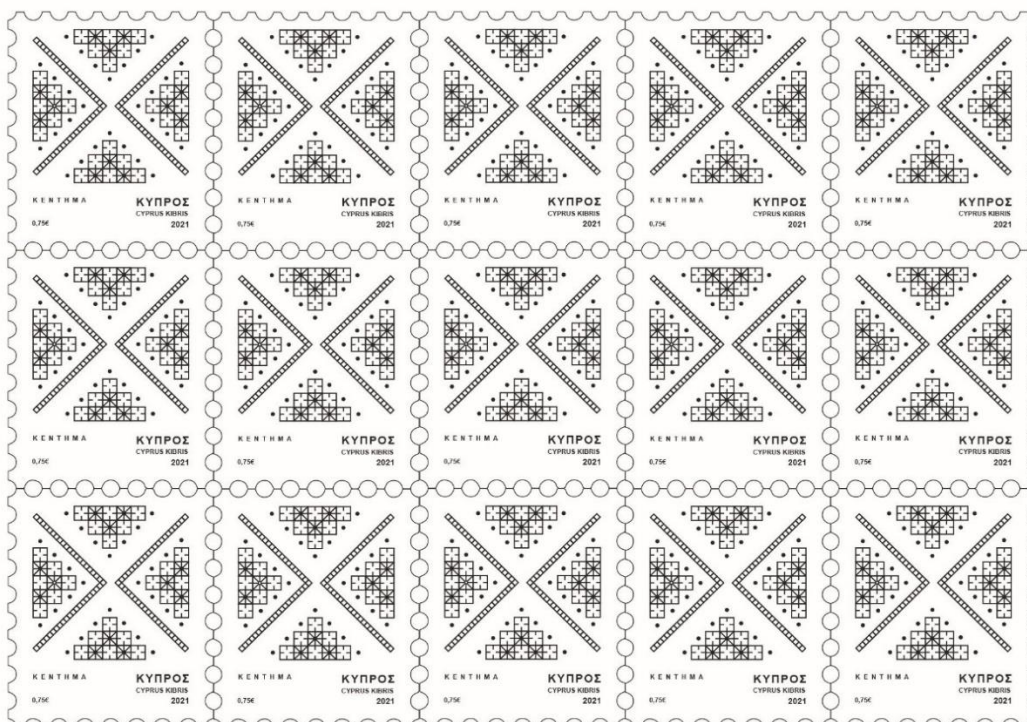
ερωτηματολόγιο, το οποίο απαντήθηκε από 44 άτομα. Μετά τη συλλογή και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων κατέληξα στη δεύτερη φάση του σχεδιασμού όπου θα παρουσιαστούν στη συνέχεια.

Η τελική σχεδιαστική πρόταση θα είναι μια σειρά γραμματοσήμων με θέμα το κυπριακό παραδοσιακό κέντημα. Η σειρά θα συνοδεύετε και με την σφραγίδα της. Ωστόσο, τα γραμματόσημα θα παρουσιαστούν και πάνω σε φάκελο πρώτης μέρας με την σφραγίδα της σειράς. Επίσης, τα γραμματόσημα θα εμπεριέχονται σε τευχίδιο για ένα πιο ολοκληρωμένο αποτέλεσμα.

4.1 Παρουσίαση γραμματοσήμων πρώτου κύκλου σχεδιασμού

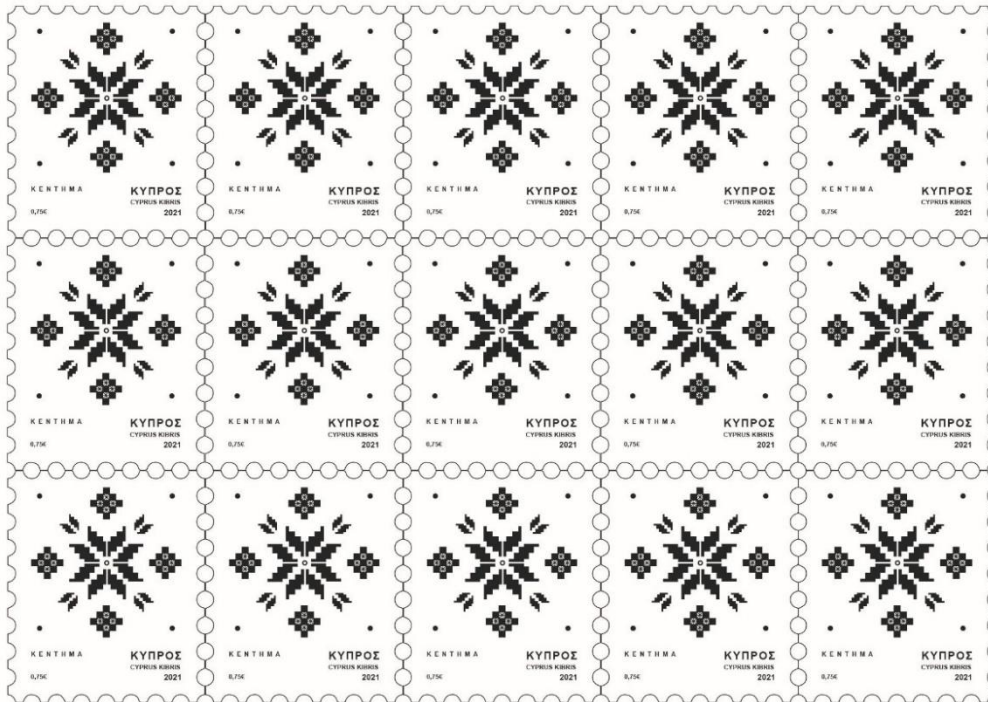
Διάγραμμα 37: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.

Διάγραμμα 38: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.

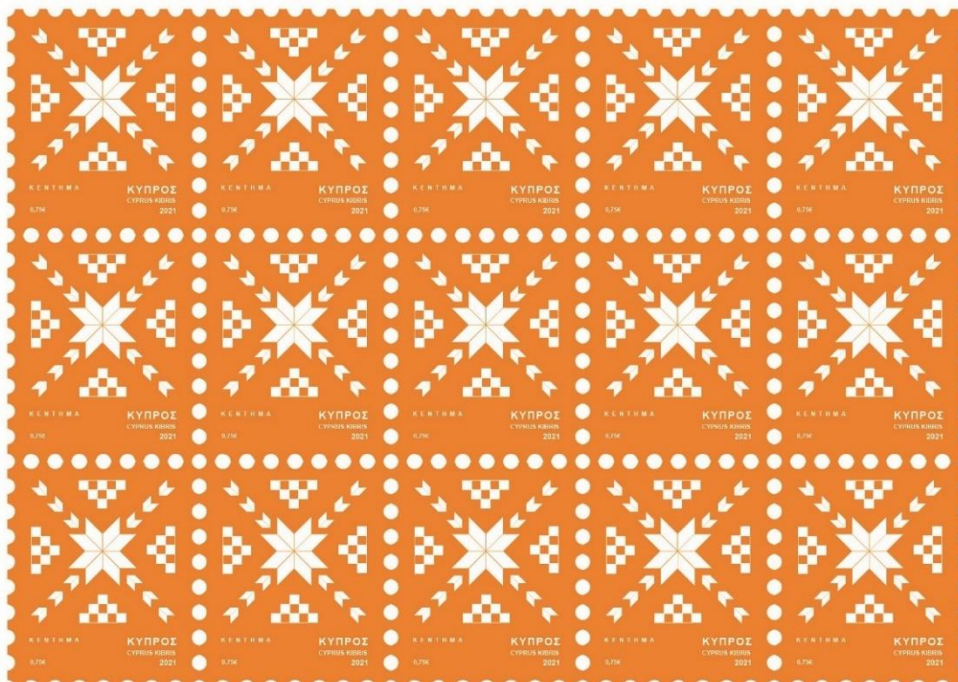
Διάγραμμα 39: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.

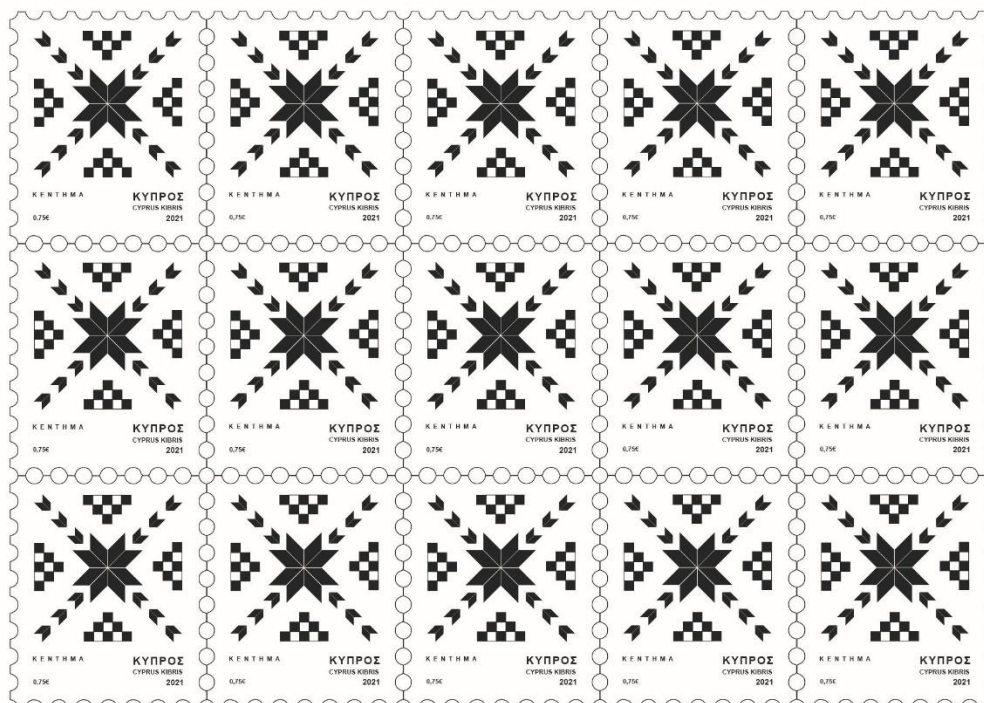
Διάγραμμα 40: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.

Διάγραμμα 41: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.

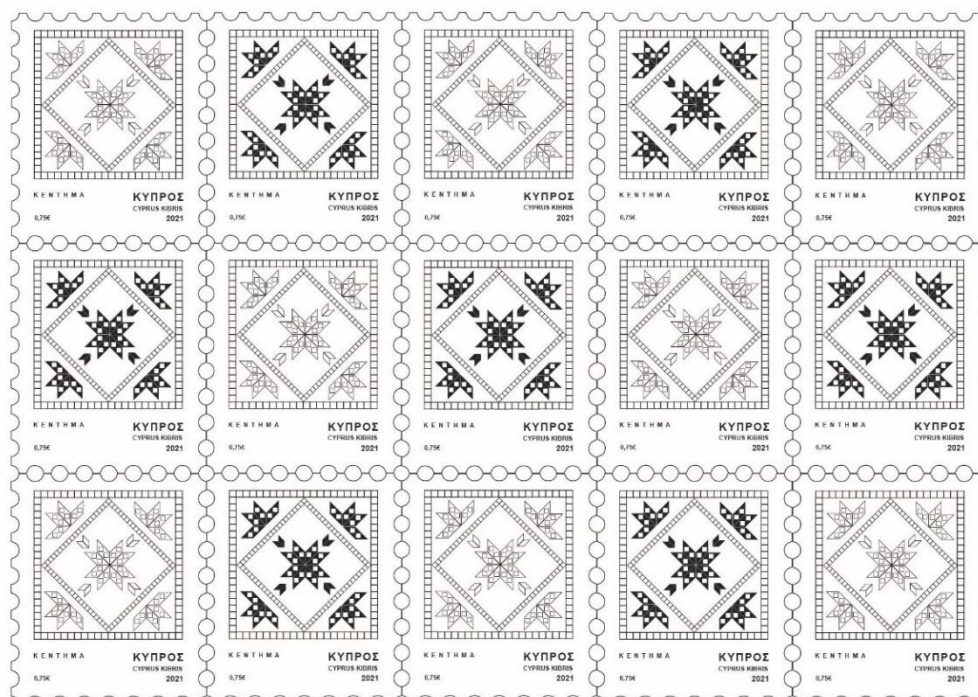
Διάγραμμα 42: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.

Διάγραμμα 43: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.

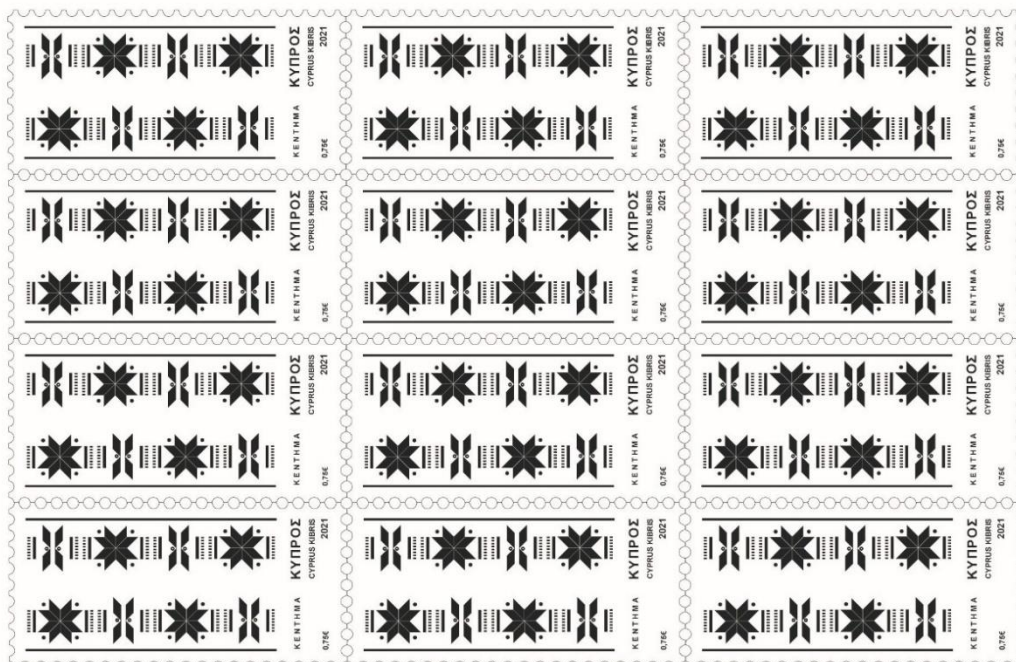
Διάγραμμα 44: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.

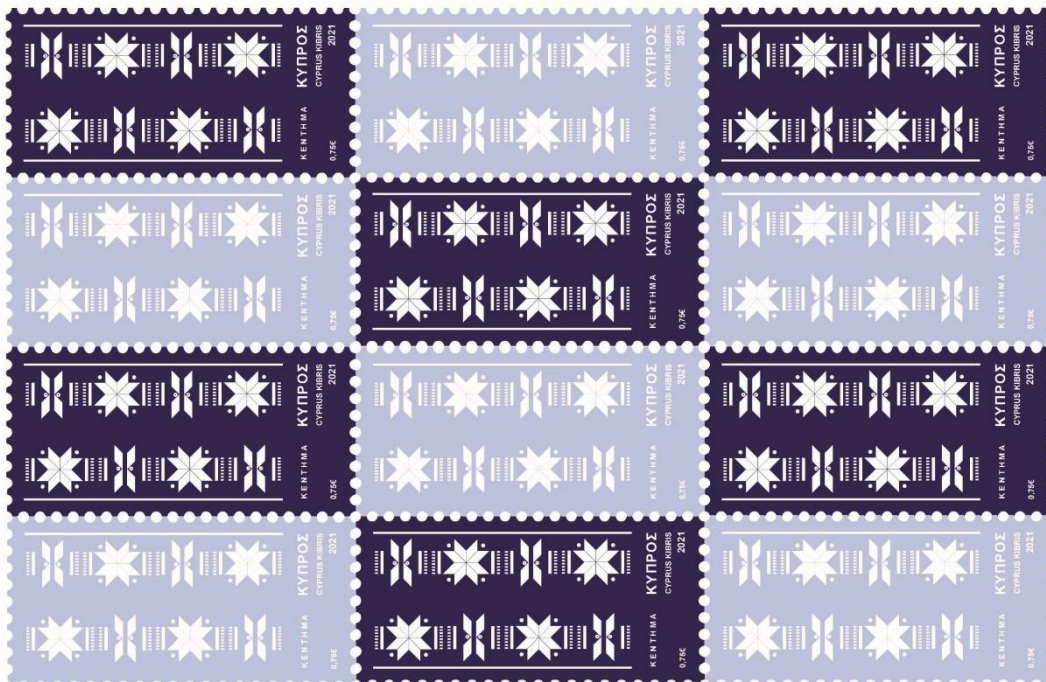
Διάγραμμα 45: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.

Διάγραμμα 46: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.

Διάγραμμα 47: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.

Διάγραμμα 48: Πρώτη έκδοση - Πρώτος κύκλος αξιολόγησης.

4.2 Πρώτος κύκλος αξιολόγησης

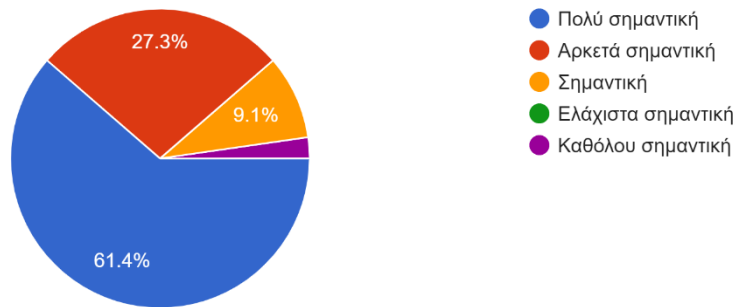
Για την αξιολόγηση των πάρα πάνω γραμματοσήμων έχει πραγματοποιηθεί ερωτηματολόγιο, το οποίο αποτελείται από 10 ερωτήματα. Σκοπός του ερωτηματολογίου αυτού είναι η συλλογή απόψεων και παρατηρήσεων αλλά και εισηγήσεων για την βελτίωση των παραπάνω γραμματοσήμων. Το ερωτηματολόγιο απαντήθηκε από 44 άτομα. Παράλληλα, αξιολόγησαν τα γραμματόσημα και τρεις επαγγελματίες του χώρου.

4.2.1 Ανάλυση αποτελεσμάτων πρώτου κύκλου αξιολόγησης

Αρχικά το ερωτηματολόγιο απαντήθηκε από άτομα του χώρου και μη με σκοπό την καλύτερη και πιο αντικειμενική άποψη πάνω στο σχεδιασμό των κυπριακών γραμματοσήμων.

Στην ερώτηση «Πόσο σημαντική θεωρείτε την ανάδειξη της κυπριακής κουλτούρας μέσω του σχεδιασμού;» τα περισσότερα άτομα θεώρησαν σημαντική την ανάδειξη της κυπριακής κουλτούρας (61,4%), μερικοί αρκετά σημαντική (27,3%), σημαντική (9,1%) αλλά και καθόλου σημαντική (3,2%).

Ποσό σημαντική θεωρείτε την ανάδειξη την κυπριακής κουλτούρας μέσω του σχεδιασμού;
44 responses

Διάγραμμα 49: Σημαντικότητας της ανάδειξης της κυπριακή κουλτούρας μέσω του σχεδιασμού.

Στη συνέχεια παρουσιάστηκαν δυο γραμματόσημα τα οποία έχουν εκδοθεί από τα κυπριακά ταχυδρομεία το 2011 με θεματολογία τα κυπριακά κεντήματα.

Κυπριακά γραμματόσημα - Εκδόσεις Μάρτιου 2011

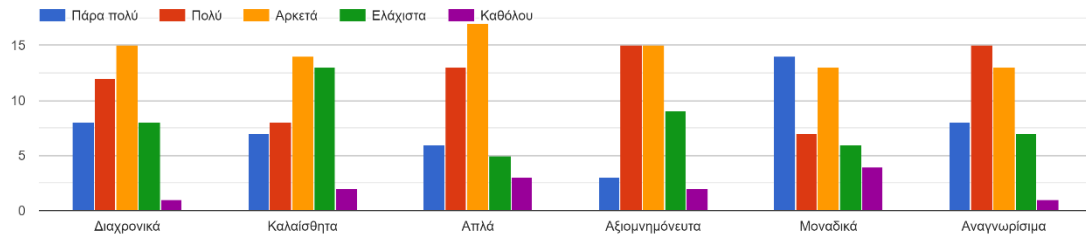

Κυπριακά γραμματόσημα - Εκδόσεις Μάρτιου 2011

Οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν κατά πόσο τα παλιά γραμματόσημα με θέμα τα κυπριακά κεντήματα είναι διαχρονικά, καλαίσθητα, απλά, αξιομνημόνευτα, μοναδικά και αναγνωρίσιμα. Τα παλιά γραμματόσημα θεωρήθηκαν από τους συμμετέχοντες, αρκετά καλά σχεδιαστικά αλλά υπάρχει και μια μικρή μερίδα οι οποία θεωρεί ότι τα γραμματόσημα αυτά δεν είναι καθόλου μοναδικά και καλαίσθητα.

Βαθμολογήστε ανάλογα τα πιο πάνω γραμματόσημα.

Διάγραμμα 50: Βαθμολόγηση παλαιάς εκδόσεις γραμματοσήμων.

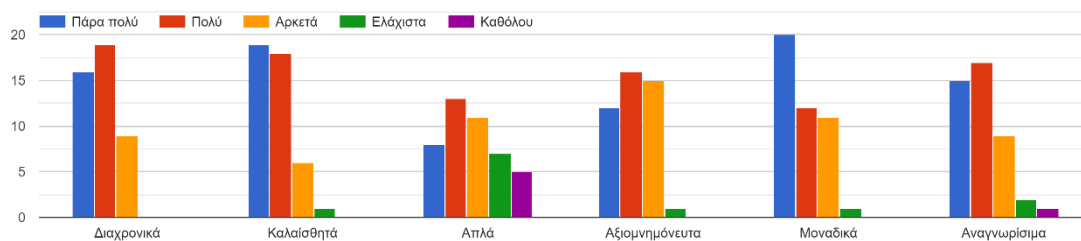
Στη συνέχεια του πρώτου ερευνητικού κύκλου, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να βαθμολογήσουν τα νέα γραμματόσημα τα οποία είναι βασισμένα στα κυπριακά παραδοσιακά κεντήματα

Τα νέα γραμματόσημα άρεσαν στους συμμετέχοντες καθώς αξιολογήθηκαν ως πολύ καλαίσθητα, διαχρονικά, αξιωμανημόνευτα, απλά μοναδικά και αναγνωρίσιμα. Μια

μικρή μερίδα από τους συμμετέχοντες θεώρησαν ότι τα νέα γραμματόσημα δεν είναι απλά και αναγνωρίσιμα.

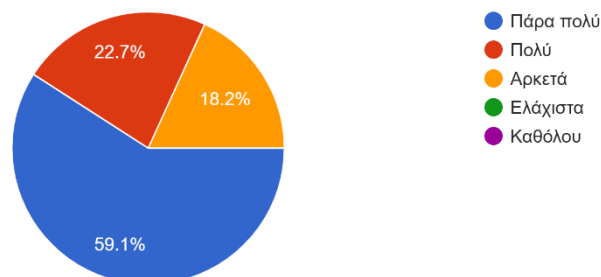
Βαθμολογήστε ανάλογα τα παρακάτω γραμματόσημα.

Διάγραμμα 51: Βαθμολόγηση νέων γραμματοσήμων.

Θεωρείται σημαντική την εφαρμογή στοιχείων της κυπριακής κουλτούρας κατά τον σχεδιασμό κυπριακών γραμματοσήμων;

44 responses

Διάγραμμα 52: Σημαντικότητα χρήσης στοιχείων κυπριακής κουλτούρας κατά των σχεδιασμό γραμματοσήμων.

Το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετεχόντων δήλωσε ότι η χρήση στοιχείων της κυπριακής κουλτούρας κατά το σχεδιασμό κυπριακών γραμματοσήμων είναι πολύ σημαντική. Ενώ οι υπόλοιποι συμμετέχοντες θεώρησαν τη χρήση της Πολύ (22,7%) και Αρκετά σημαντική (18,2%).

4.2.2 Σχόλια αποτελεσμάτων πρώτου κύκλου αξιολόγησης

Το ερωτηματολόγιο ζητούσε από τον κάθε συμμετέχοντα να αφήσει το δικό του σχόλιο για τα νέα γραμματόσημα με σκοπό να πει όπως ακριβώς θέλει την δική του άποψη ή να δώσει την δική του εισήγηση. Κάποιες από της απαντήσεις ήταν ότι τα καινούργια γραμματόσημα είναι πιο πετυχημένα, ότι έχουν ωραία έντονα χρώματα τα οποία δίνουν ζωντάνια στο γραμματόσημο, ότι προσεγγίζεται με αυτόν τον τρόπο την νέα γενιά, ότι είναι πιο ενδιαφέρον και δείχνουν με πιο πρωτότυπο τρόπο το παραδοσιακό σε σύγκριση με την παλαιότερη έκδοση η οποία είναι μια απλή φωτογραφία, ότι είναι πιο μοντέρνα, ότι έχουν περισσότερη λεπτομέρεια αλλά δεν είναι κουραστικά στο μάτι, ότι είναι πιο εντυπωσιακά και έχουν καλύτερο πλέγμα σχεδιασμού. Κάποιος συμμετέχοντας πρότεινε ότι τα παραδοσιακά μοτίβα με τον νέο σχεδιασμό θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως μοτίβα για ενδύματα. Επιπρόσθετα ακόμα ένας συμμετέχοντας ανέφερε ότι με τον πιο μοντέρνο σχεδιασμό των νέων γραμματοσήμων φανερώνουν ότι τα κυπριακά παραδοσιακά κεντήματα μπορούν να εξελίσσονται και να προσαρμόζονται στο χρόνο.

Ταυτόχρονα, κάποιοι από τους συμμετέχοντες ανέφεραν ότι θα ήταν καλύτερο να μην υπήρχε τόση πολύ πληροφορία στα μοτίβα ώστε να μπορούν να διακρίνονται καλύτερα αλλά και να μην είναι μόνο γραμμικά αλλά και να γίνει καλύτερη μελέτη ως προς τους χρωματισμούς, οι οποίοι θα μπορούσαν να είναι χρώματα της Κύπρου ή χρώματα από κεραμικά και κυπριακά υφάσματα Για παράδειγμα αποχρώσεις του κίτρινου, του καφέ, του μπλε και του κόκκινου.

4.2.3 Συμπεράσματα αποτελεσμάτων πρώτου κύκλου αξιολόγησης

Τα σχόλια που έχουν συλλεχθεί από τα ερωτηματολόγια ήταν πολύ χρήσιμα και εποικοδομητικά. Τα γραμματόσημα έχουν φανεί ενδιαφέροντα στους περισσότερους συμμετέχοντες αλλά χρειάζονται τροποποιήσεις.

4.2.4 Βελτίωση σχεδιαστικών εισηγήσεων

Τα σχόλια που έχουν συλλεχθεί από το ερωτηματολόγιο έχουν εφαρμοστεί σε όλες τις εφαρμογές. Παράλληλα, στη συνάχεια παρουσιάζονται οι ολοκληρωμένες σχεδιαστικές εισηγήσεις.

4.3 Παρουσίαση γραμματοσήμων δευτέρου κύκλου σχεδιασμού

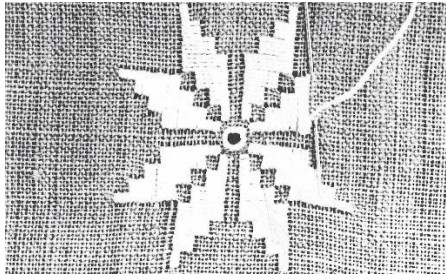
Κατά το σχεδιασμό των γραμματοσήμων λήφθηκαν υπόψη τα σχόλια των συμμετεχόντων του ερωτηματολογίου. Βελτιώθηκαν σημαντικά τα μοτίβα αλλά και οι χρωματισμοί. Λόγο του ότι τα γραμματόσημα έχουν πολύ μικρό μέγεθος, τα μοτίβα χρειάστηκαν αρκετές αλλαγές ούτως ώστε να είναι ευδιάκριτα. Η γραμματοσειρά που χρησιμοποιήσα είναι η Arial. Στο κάθε ένα γραμματόσημο αναγράφεται ξεχωριστά η ονομασία του, η χωρά (Κύπρος, Cyprus, Kibris) και η αξία του (0,75€). Όλα τα γραμματόσημα έχουν μέγεθος 3,5 επί 4,1cm εκτός από ένα το οποίο είναι σχεδόν τετράγωνο και έχει διαστάσεις 3,5 επί 3,7cm.

Διάγραμμα 53: Μαργαρίτα Σκαλωτή, Κέντημα, Γραμματόσημο.

Μαργαρίτα Σκαλωτή: Η Σκαλωτή Μαργαρίτα είναι ένα σύνηθες μοτίβο κυπριακού παραδοσιακού κεντήματος, συνήθως Λευκαρίτικου. Η Σκαλωτή Μαργαρίτα φαίνεται να δημιουργεί στην λεπτομέρεια της μια σκαλωτή επιφάνια η οποία μοιάζει με σκαλιά. Τα σκαλιά της εναλλάσσονται και με ευθείες γραμμές έτσι μοιάζει με πριόνι. (Χατζηγιασεμή, 1990).

Το μπλε χρώμα που χρησιμοποιήσα, χρησιμοποιείται γενικά στην κυπριακή παραδοσιακή κεντητική. Έβαλα το συγκεκριμένο χρώμα για να δώσω έμφαση στο μοτίβο αλλά και να δώσω ζωντάνια στο γραμματόσημο μου. Το μέγεθος του γραμματοσήμου είναι 3,5 επί 4,1cm και για την δημιουργία του χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα Adobe Illustrator.

Διάγραμμα 54: Μαργαρίτα Σκαλωτή. (Χατζηγιασεμή, 1990).

Διάγραμμα 55: Λευκαρίτικο Κέντημα, Γραμματόσημο.

Το μοτίβο για το παραπάνω γραμματόσημο είναι εμπνευσμένο από το «λευκαρίτικο» κέντημα. Το γραμμάτιο παραμένει λευκό ως συμβολισμός για τα λευκαρίτικα κεντήματα τα οποία ήταν εξολοκλήρου λευκά. (Χατζηγιασεμή, 1990).

Παράλληλα χρησιμοποίησα τους τόνους του κόκκινου και του μπλε για να δοθεί έμφαση στο μοτίβο. Το μέγεθος του γραμματοσήμου είναι 3,5 επί 4,1cm και για την δημιουργία του χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα Adobe Illustrator.

Διάγραμμα 56: Λευκαρίτικο Κέντημα.

Διάγραμμα 57: Ποταμός Κέντημα, Γραμματόσημο.

Ποταμός: Ο Ποταμός είναι ένα παλιό είδος «λευκαρίτικου» κεντήματος που κεντάτε κυρίως σε χωριά της Λάρνακα και ονομάζεται έτσι διότι μοιάζει με ρυάκι ή ποτάμι. Στον «ποταμό» κεντάτε ένα διαδοχικό τρίγωνο ζικ – ζακ. Κάθε ένα από τα τρίγωνα που κεντούνται ονομάζονται καμάρα. Στη συνέχεια το κέντημα που συμπληρώνει την κάθε κάμαρα ονομάζεται «πλουμί». (Χατζηγιασεμή, 1990).

Το γραμματόσημο διαθέτει ένα μοτίβο εμπνευσμένο από το συγκεκριμένο είδος κεντήματος. Τα χρώματα που χρησιμοποιήσα είναι στους τόνους του κόκκινου και του μαύρου. Οι διαστάσεις του γραμματοσήμου είναι 3,5 επί 4,1cm και για την δημιουργία του χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα Adobe Illustrator.

Διάγραμμα 58: Ποταμός, Κέντημα.

Διάγραμμα 59: Σκαρινιότικο κέντημα, Γραμματόσημο.

Σκαρινιότικο κέντημα: Το Σκαρινιότικο κέντημα γίνεται στο χωριό Σκαρίνου, και βρίσκεται κοντά στα Λεύκαρα για αυτό και έχουν πολλές επιρροές από το «Λευκαρίτικο». Έχουν παρόμοια σχέδια και μοτίβα. (Χατζηγιασεμή, 1990).

Στο συγκεκριμένο γραμματόσημο έχει πάνω του ένα σχέδιο τρυπητής μαργαρίτας, η οποία λέγεται ήλιος. Τα χρώματα που χρησιμοποιήσα είναι στους τόνους του κίτρινου λόγω της ονομασίας του σχεδίου. Οι διαστάσεις του γραμματοσήμου είναι 3,5 επί 4,1cm και για την δημιουργία του χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα Adobe Illustrator.

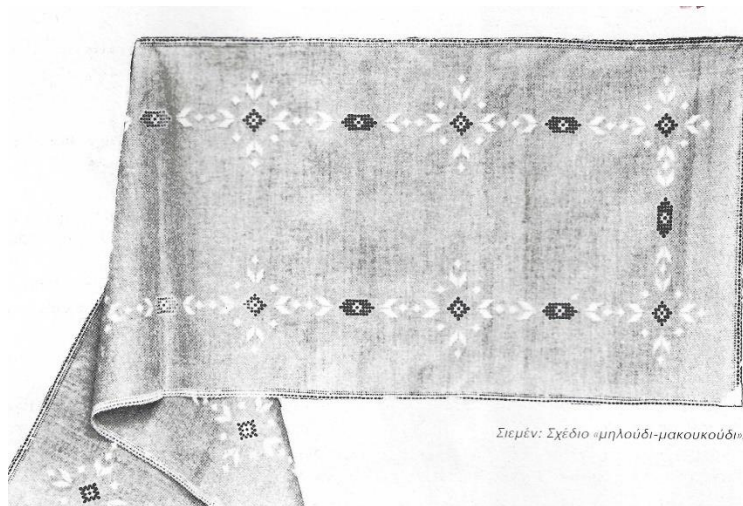
Διάγραμμα 60: Σκαρινιότικο κέντημα, Ηλιός.

Διάγραμμα 61: Σεμέν Λευκαρίτικο, κέντημα.

Σεμέν Λευκαρίτικο: Το Σεμέν είναι ένα πιο σύγχρονο είδος λευκαρίτικου κεντήματος. Είναι πιο απλοποιημένο στην κατασκευή του για να είναι πιο φθηνό. Ωστόσο τα κεντήματα αυτά γίνονται με σκοπό να διοχετευτούν στο εμπόριο. Είναι απλά και ταυτόχρονα λειτουργικά. (Χατζηγιασεμή, 1990).

Το μοτίβο στο γραμματόσημο αυτό είναι εμπνευσμένο από το Σεμέν. Χρησιμοποίησα τόνους του κόκκινου για να δώσω ένα πιο νεανικό και σύγχρονο χαρακτήρα. Οι διαστάσεις του γραμματοσήμου είναι 3,5 επί 4,1cm και για την δημιουργία του χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα Adobe Illustrator.

Σεμέν: Σχέδιο «μηλούδι-μακουκούδι».

Διάγραμμα 62: Σεμέν Λευκαρίτικο κέντημα (Χατζηγιασεμή, 1990).

Διάγραμμα 63: Φιδικιώτικο κέντημα, Γραμματόσημο.

Φιδικιώτικο: Το «Φιδικιωτικο» αναλύθηκε στο δεύτερο κεφάλαιο και αποτελεί τα κεντήματα τα οποία κατασκευάζονται στην Πάφο (Λοΐζου, Λαμπή, 2014).

Το μοτίβο αυτό είναι εμπνευσμένο από τα συγκεκριμένα πολύχρωμα κεντήματα. Χρησιμοποιήσα χρώματα όπως το κίτρινο, το μωβ, το πράσινο, το κόκκινο, το ροζ, το μαύρο και το άσπρο. Σκοπός είναι να φαίνεται πιο σύγχρονο. Οι διαστάσεις του γραμματοσήμου είναι 3,5 επί 4,1cm και για την δημιουργία του χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα Adobe Illustrator.

Διάγραμμα 64: «Φιδικιώτικο» κέντημα.

Διάγραμμα 65: Μαργαρίτα Φοινικωτή κέντημα, Γραμματόσημο.

Μαργαρίτα Φοινικωτή: Η Φοινικωτή Μαργαρίτα είναι μια παραλλαγή της απλής μαργαρίτας. Ονομάζεται και σουρραφωτή. Η μονή διάφορα είναι ότι στο κάθε πέταλο δημιουργούνται δυο κενά ίδιου μεγέθους. (Χατζηγιασεμή, 1990).

Το γραμματόσημο αυτό έχει ως βασικό του σχέδιο την μαργαρίτα αυτή αλλά και μικρές παραλλαγές αυτής στο γύρο μέρος. Επίσης χρησιμοποιήθηκαν τόνοι του μωβ για να δοθεί περισσότερη ζωντάνια στο μοτίβο. Οι διαστάσεις του γραμματοσήμου είναι 3,5 επί 4,1cm και για την δημιουργία του χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα Adobe Illustrator.

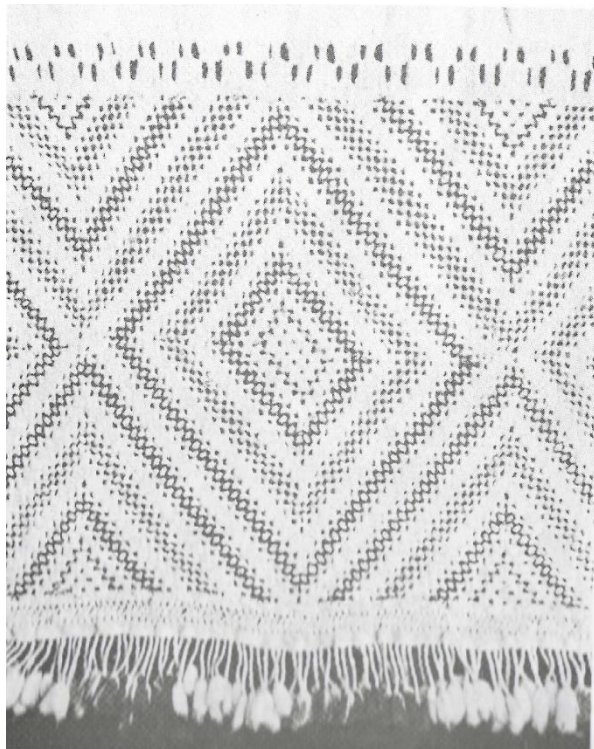
Διάγραμμα 66: Μαργαρίτα Φοινικωτή – Σουρραφωτή (Χατζηγιασεμή, 1990).

Διάγραμμα 67: Ασπροπλούμια κέντημα, Γραμματόσημο.

Ασπροπλούμια: Τα «Ασπροπλούμια» είναι ασπροκεντήματα του βελονιού και έχουν αναλυθεί στο δεύτερο κεφαλαίο. Επίσης είναι προγονός των «Λευκαρίτικων» κεντημάτων. (Χατζηγιασεμή, 1990).

Το μοτίβο είναι εμπνευσμένο από τα κεντήματα αυτά. Ακόμα έχει χρησιμοποιηθεί το μωβ χρώμα για να αναδεικνύεται καλύτερα το μοτίβο. Οι διαστάσεις του γραμματοσήμου είναι 3,5 επί 3,7cm. και για την δημιουργία του χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα Adobe Illustrator.

Διάγραμμα 68: Ασπροπλούμια κέντημα (Πιερίδη, 1991).

4.3.1 Χρώματα Γραμματοσήμων

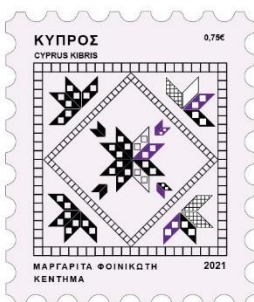
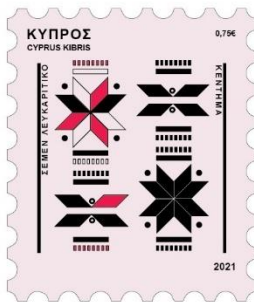
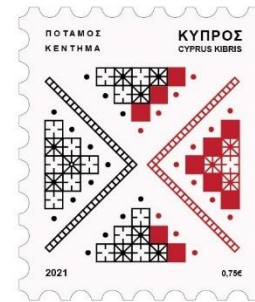
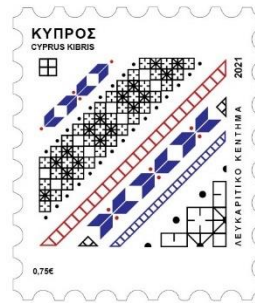
Η χρωματική παλέτα είναι βασισμένη πάνω στους χρωματισμούς που υπάρχουν πάνω στα κυπριακά παραδοσιακά κεντήματα.

Διάγραμμα 69: Χρωματική παλέτα γραμματοσήμων.

4.3.2 Σφραγίδα

Η σφραγίδα της σειράς είναι εμπνευσμένη και αυτή από τα κυπριακά παραδοσιακά μοτίβα. Κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού της σφραγίδας, χρησιμοποίησα το σχέδιο της σκαλωτής μαργαρίτας. Στη συνέχεια ακολουθούν τα γραμματόσημα αλλά, η σφραγίδα της σειράς και ο φάκελος της πρώτης μέρας κυκλοφορία.

Διάγραμμα 70: Γραμματόσημα και σφραγίδα «Τα κυπριακά κεντήματα».

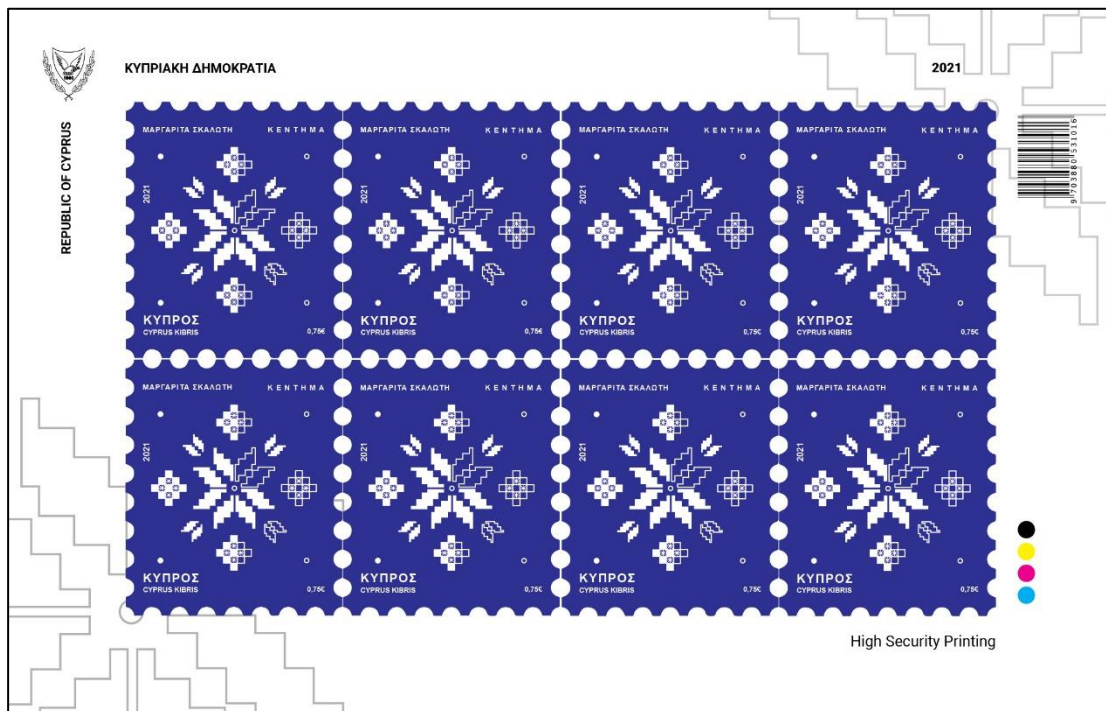
Διάγραμμα 71: Φάκελος Πρώτης μέρας κυκλοφορίας.

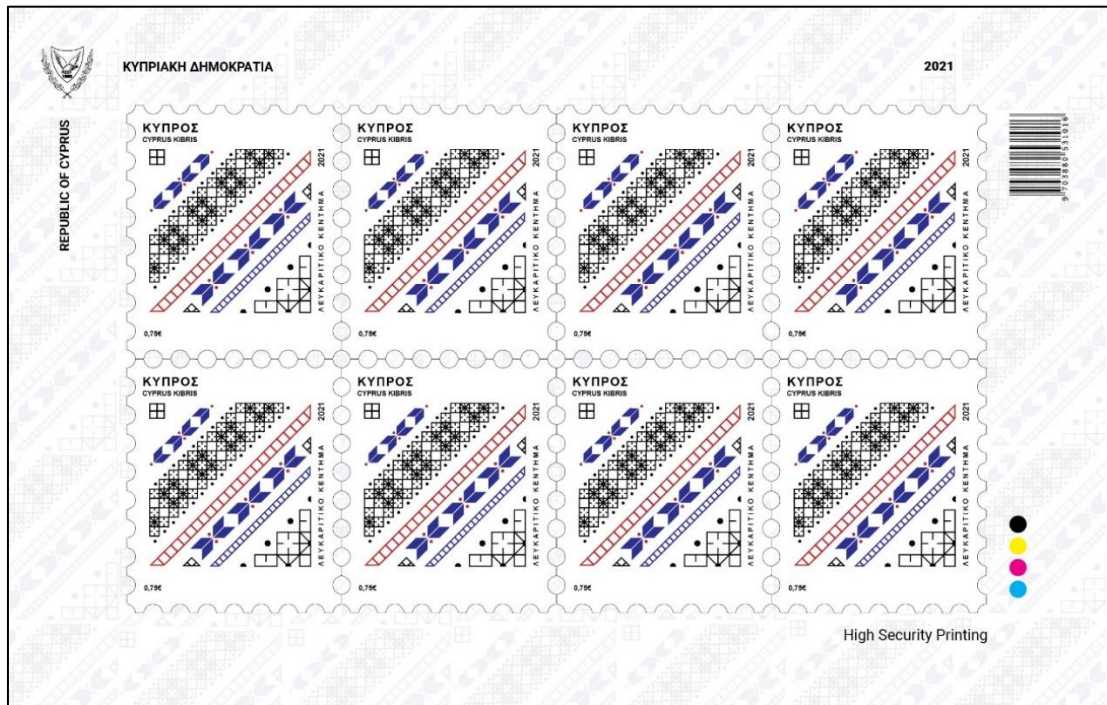
Διάγραμμα 72: Φάκελος Πρώτης μέρας κυκλοφορίας.

4.3.3 Τευχίδια σειράς «Τα κυπριακά κεντήματα»

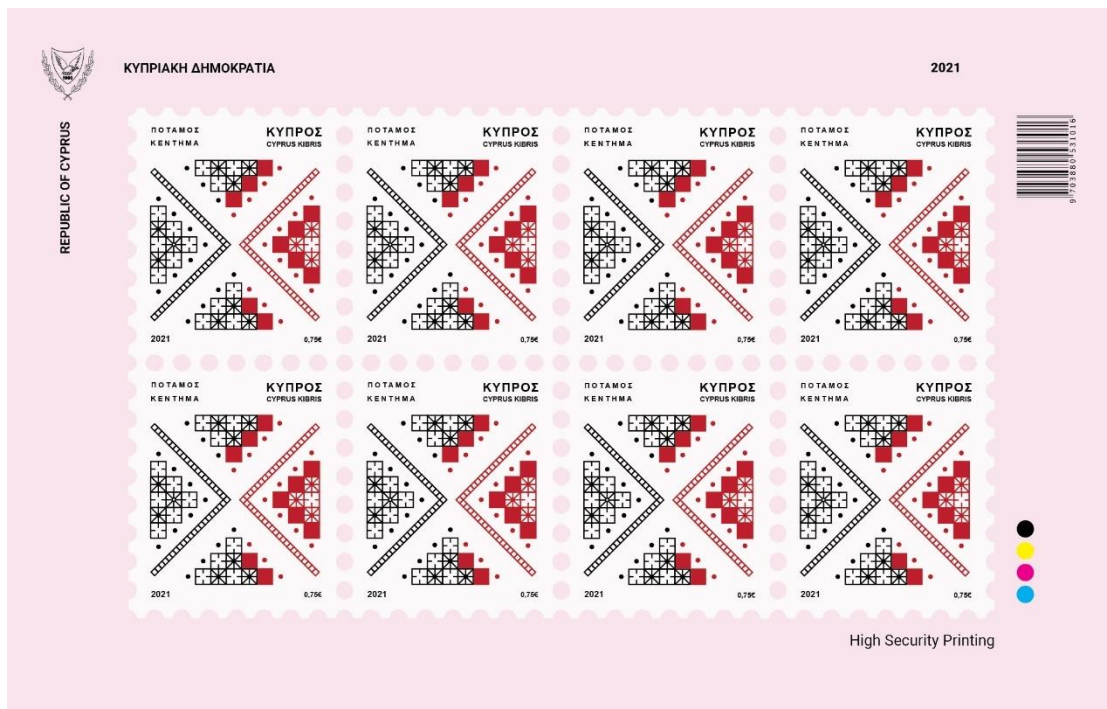
Τα κυπριακά ταχυδρομεία εκδίδουν τευχίδια μόνο για συγκεκριμένες θεματολογίες. Συνήθως η θεματολογία αυτή είναι η Ευρώπη. Τα γραμματόσημα που δημιούργησα, με ονομασία «Τα κυπριακά κεντήματα» αποτελεί μια συλλεκτική σειρά όπου τα γραμματόσημα εμπεριέχονται σε τευχίδια.

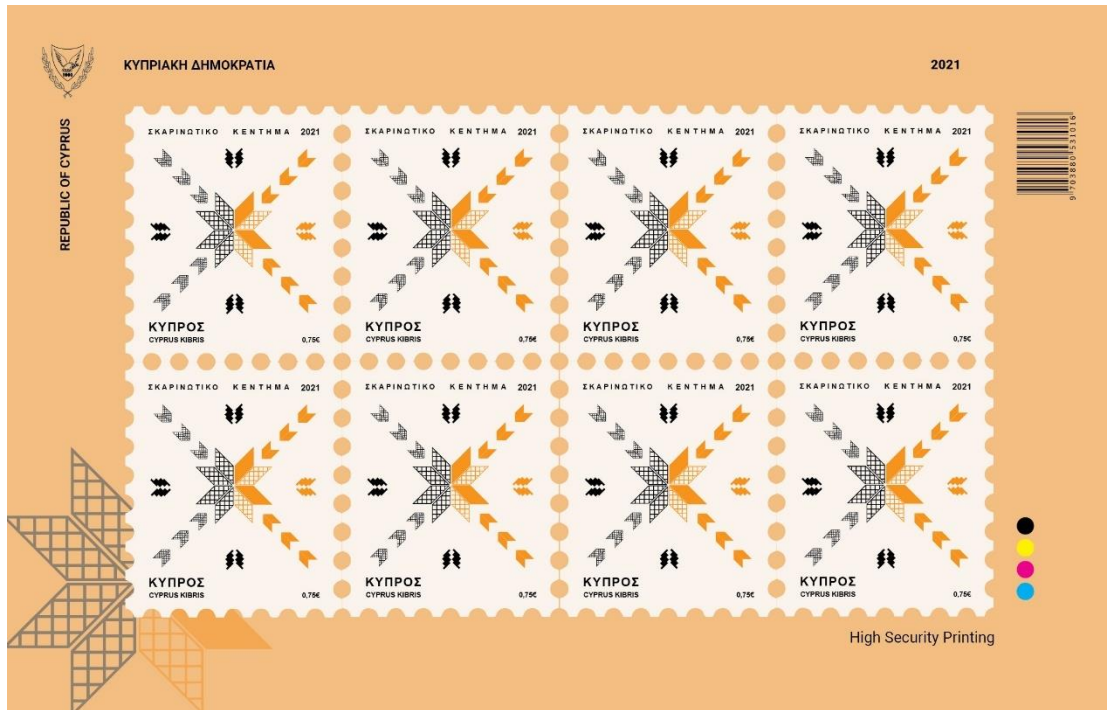
Διάγραμμα 73: Τευχίδιο.

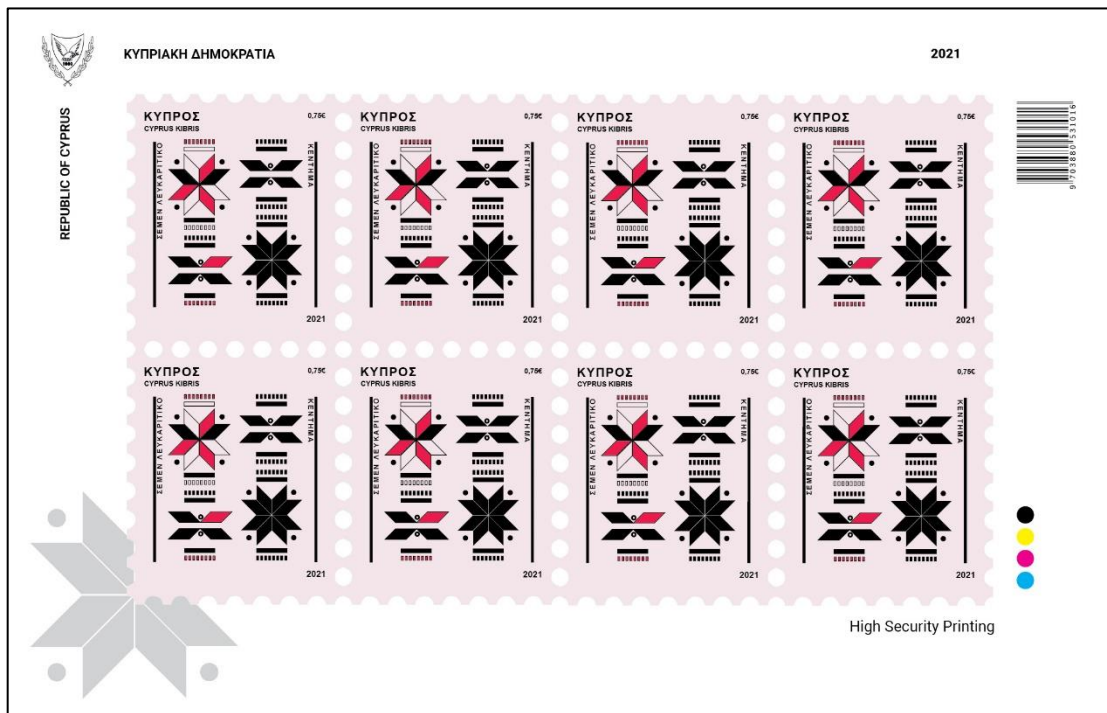
Διάγραμμα 74: Τευχίδιο.

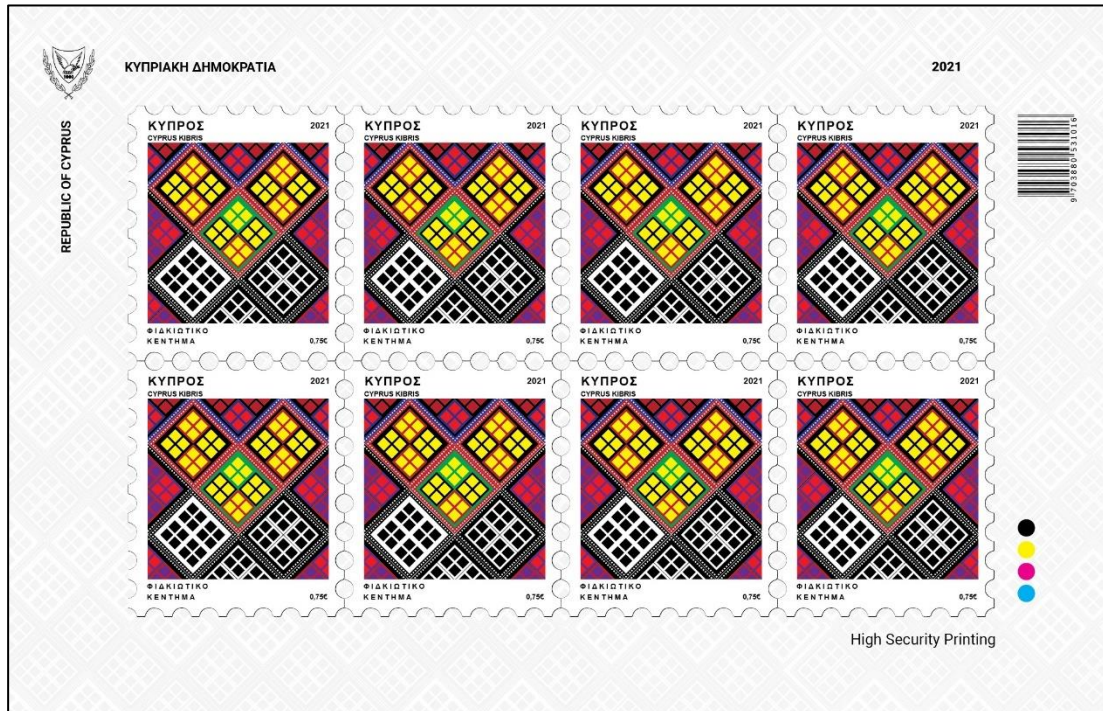
Διάγραμμα 75: Τευχίδιο.

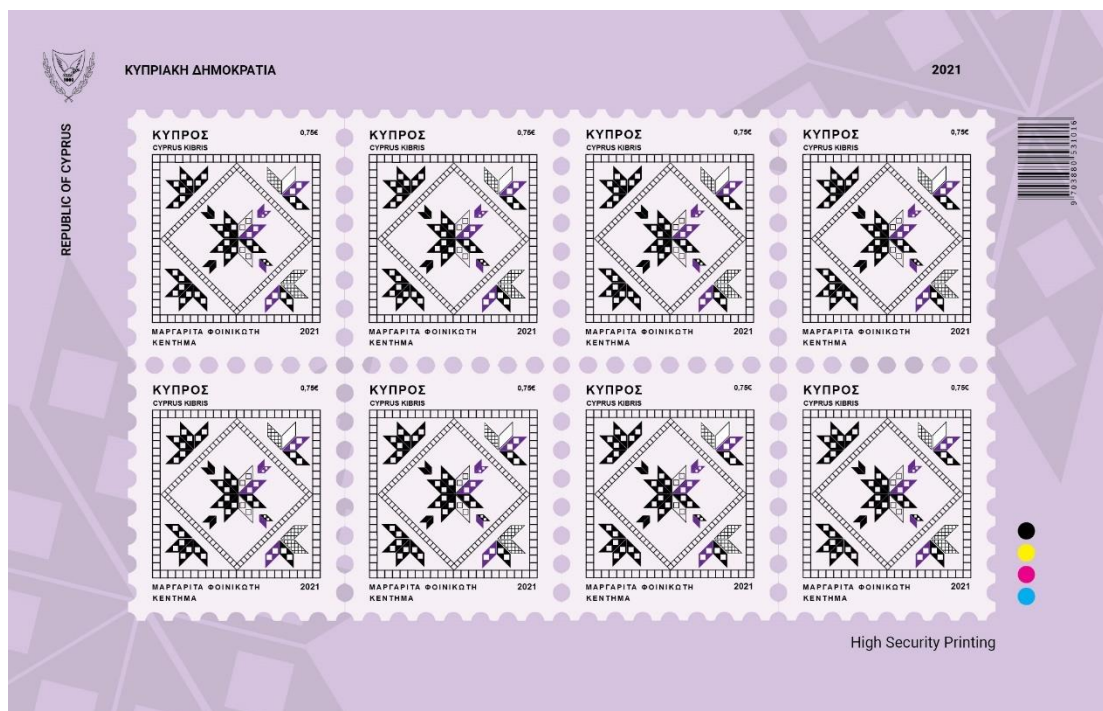
Διάγραμμα 76: Τευχίδιο.

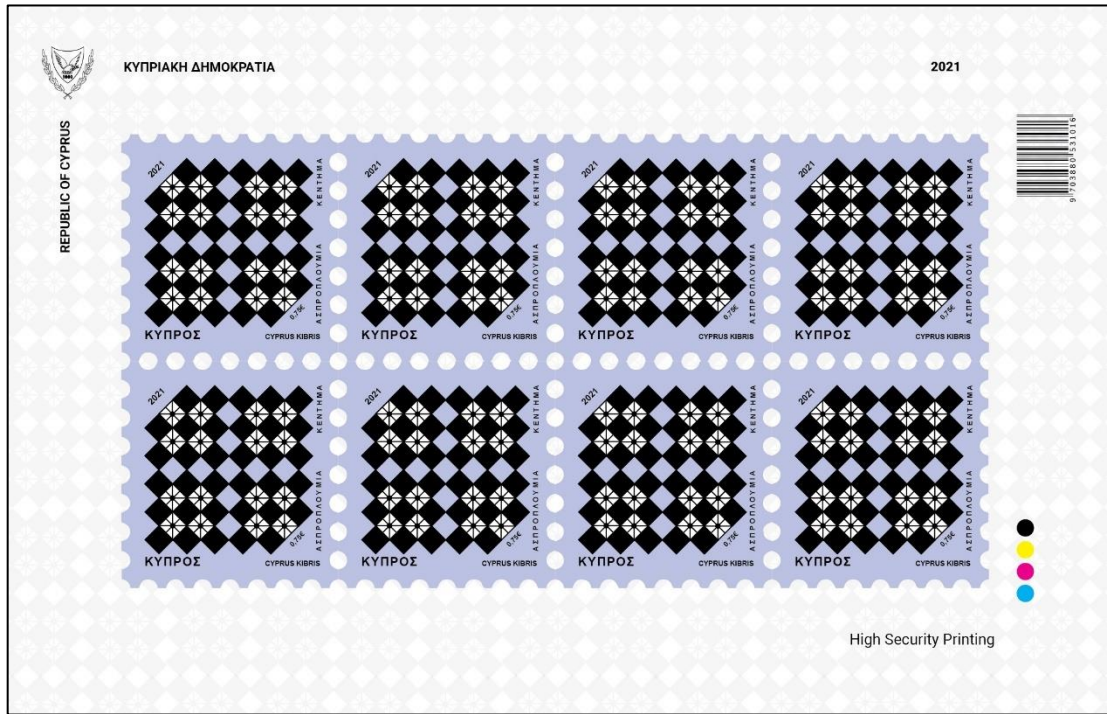
Διάγραμμα 77: Τευχίδιο.

Διάγραμμα 78: Τευχίδιο.

Διάγραμμα 79: Τευχίδιο.

Διάγραμμα 80: Τευχίδιο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Εν κατακλείδι, η παρούσα μελέτη με θέμα «Η Τοπική κουλτούρα όπως απεικονίζεται στα κυπριακά γραμματόσημα | Σειρές Γραμματοσήμων βασισμένες στα κυπριακά κεντήματα| Εικονογράφηση» προβάλλει την προσπάθεια σχεδιασμού μιας συλλεκτικής σειράς γραμματοσήμων. Η θεματολογία της σειράς είναι παρμένη από τα κυπριακά παραδοσιακά κεντήματα. Μέσω της μελέτης και του σχεδιασμού ανακάλυψα την σημαντικότητα της ανάδειξης την παραδοσιακής μας κουλτούρας. Ο σχεδιασμός δεν ήταν εύκολος καθώς τα γραμματόσημα έχουν πολύ μικρό μέγεθος αλλά στη συνέχεια ακολούθησε μια διαδικασία εκτυπώσεων και διορθώσεων ώστε να φτάσω στο επιθυμητό αποτέλεσμα. Κυριότερος στόχος των γραμματοσήμων είναι η ανάδειξη των παραδοσιακών μοτίβων που υπάρχουν στα κυπριακά κεντήματα.

Βρισκω πολύ ενδιαφέρον τον σχεδιασμό γραμματοσήμων και ένας μελλοντικός μου στόχος είναι η ενασχόληση με τον σχεδιασμό τους αλλά και η εκτύπωση δικών μου νέων σειρών.

Στον σύνδεσμο που ακολουθεί υπάρχουν τα [τελικά παραδοτέα μελέτης](#).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γραμματόσημα Ελλάδος 1861 – 1999, Κύπρος 1880 – 1999 και ταχυδρομική ιστορία. (2000). Αθηνά, «Φιλοτελικός Ερμής» Ε.Π.Ε.

Κυπριακά Ταχυδρομεία. (2021). Ανακτήθηκε από

<https://www.cypruspost.post/>

Κυπριακή Λαϊκή Τέχνη. (1993). Λευκωσία, Ίδρυμα Πιερίδη, Λάρνακα.

Κωνσταντίνου, Ν. (2020). *BRANDING, ΟΠΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΛΕΥΚΑΡΑ*. Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Λευκαρίτικο Κέντημα. (2012). Ανακτήθηκε από

http://www.unesco.org.cy/Programmes-Leykaritiko_Kentima,GR-PROGRAMMES-04-02-03-02,GR

Λοβεντάλ, Α., Χορκχαϊμερ, Μ.(1984). *Τέχνη και μαζική κουλτούρα: Παρατηρήσεις για έναν επαναπροσδιορισμό της κουλτούρας, Τέχνη και μαζική κουλτούρα, Η βιομηχανία της κουλτούρας: ο Διαφωτισμός ως εξαπάτηση των μαζών, Τζαζ, η αιωνία μόδα, Ιστορικές προοπτικές της προοριζόμενης για το πλατύ κοινό κουλτούρας*. Αθήνα, Ύψιλον/ βιβλία

Λοϊζου, Δ., Λαμπή, Κ. (2014). *Παράθυρο στην Παράδοση, Β' Γυμνάσιου, Λαϊκή Τέχνη και Παράδοση της Κύπρου*. Α' έκδοση. Λευκωσία, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Υπηρεσία Αναπτύξεις Προγραμμάτων.

Μιχρανιάν, Μπ., Ράλλης, Ζ., Λοΐζου, Π. (2005). *Κυπριακά Γραμματόσημα 1880 – 2004: Ιστορία και Πολιτισμός*. Κύπρος, Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων Τμήμα Ταχυδρομικών Υπηρεσιών, Κυπριακής Δημοκρατίας.

Μουσείο Πιερίδη - Πολιτιστικό Ίδρυμα Τράπεζας Κύπρου.(2021) Ανακτήθηκε από <https://www.visitcyprus.com/index.php/el/discovercyprus/culture-religion/museums-galleries/item/111-pierides-museum-bank-of-cyprus-cultural-foundation>

Παπαδημητρίου, Ε. (1999). *Η Λαϊκή τέχνη της Κύπρου*: Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Κύπρου. Εταιρία Κυπριακών Σπουδών. 2^η έκδοση. Λευκωσία, IMPRINT LTD

Πιερίδη, ΑΓΓ. Γ. (1991). *Κυπριακή Λαϊκή Τέχνη*. Β' έκδοση. Λευκωσία, Εταιρία Κυπριακών Σπουδών.

Πιερίδου, Α.Γ. (1990). *Κυπριακή Λαϊκή Υφαντική*. Λευκωσία: Κυπριακών Σπουδών.

Ταχυδρομικό Μουσείο Κύπρου. (2021) Ανακτήθηκε από <https://www.visitcyprus.com/index.php/el/discovercyprus/culture-religion/museums-galleries/item/120-cyprus-postal-museum>

Τέχνη και Πολιτισμός στην Κύπρο. (2017). Ανακτήθηκε από <http://accessarts.com.cy/%CF%84%CE%AD%CF%87%CE%BD%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BA%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF/>

Υπηρεσία Κυπριακής Χειροτεχνίας. (2017). Ανακτήθηκε από <http://www.meci.gov.cy/meci/chs/chs.nsf/home2/home2?openform>

Φραγκούλης, Στ. Ε.(2003). *Κατάλογος Κυπριακών Γραμματοσήμων και Ταχυδρομικής Ιστορίας 1845 – 2002*. Α΄ έκδοση. Αθηνά.

Χατζηγιασεμή, Α. (1990). *Λευκαρίτικο Κέντημα για την Γ΄ Γυμνασίου*. Λευκωσία, Υπηρεσία Ανάπτυξης Προγραμμάτων.

Χρυστοδούλου, Μ. (2011). *Σχεδιασμός Γραμματοσήμων*. Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Polignosi. (2021) Ανακτήθηκε από

<http://www.polignosi.com/cgi-bin/hweb?-A=12665&-V=limmata>

Pyllarinos, G. (1987). *Γραμματόσημα Νομίσματα*. 13^η έκδοση. Λευκωσία, Pyllarinos.